

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a dřevařská
Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů
jako zvláštní forma spoluvlastnictví lesů

Diplomová práce

Autor: Bc. Barbora Znamenáčková
Vedoucí práce: doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Barbora Znamenáčková

Lesní inženýrství

Lesní inženýrství

Název práce

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů jako zvláštní forma spoluvlastnictví lesů

Název anglicky

Undivided Co-ownership of Spouses as a Special Form of Co-ownership of Forests

Cíle práce

Cílem práce je stanovit specifika bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako vlastníka lesa.

Jsou stanoveny dva dílčí cíle:

- zmapovat vývoj této vlastnické kategorie v několika posledních letech
- popsat rozhodovací procesy a nastítnit základní typizaci těchto vlastníků.

Metodika

Diplomantka vytvoří literární rešerši související s problematikou vlastnictví lesů a typizací vlastníků lesů.

Praktická část bude sestávat ze dvou částí souvisejících s bezpodílovým spoluvlastnictvím lesů manželskými páry. V první bude provedena kvantitativní analýza dat katastru nemovitostí včetně vývoje v čase. Druhá část bude založena na kvalitativní analýze – formou ankety s vybranými vlastníky.

Práce bude vypracována v souladu s pravidly FLD pro zpracování diplomových prací a pravidelně konzultována.

Harmonogram:

do 30.11.2020 rešerše problematiky typizace vlastníků lesů

do 31.01.2021 analýza dat katastru nemovitostí týkající se bezpodílového spoluvlastnictví manželů

do 31.03.2021 vyhodnocení kvalitativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60 stran

Klíčová slova

vlastnictví lesů, katastr nemovitostí, bezpodílové spoluvlastnictví, typizace vlastníků

Doporučené zdroje informací

- Danley, B. 2019. Forest owner objectives typologies: Instruments for each owner type or instruments for most owner types? *Forest Policy and Economics* 105: 72-82.
- Ficko, A., Lidestav, G., Ní Dhubháin, A., Karppinen, H., Živojinovic, I., Westing, K. 2019. European private forest owner typologies: A review of methods and use. *Forest Policy and Economics* 99: 21-31.
- Jarský, V., Hrib, M., Riedl, M., Dudík, R., Ventrubová, K., Šišák, L., 2015. FACESMAP Country report – Czech Republic. In: Živojinović (Ed.), *Forest Land Ownership Change in Europe*. COST Action FP1201 FACESMAP Country Reports. University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU), pp. 127–158.
- Sterner, T., Coria, J. *Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management*. 2013. 2nd Edition. Routledge.
- Šálka, J., Dobšinská, Z., Sarvašová, Z., Štěrbová M., Paluš, H., 2017. *Lesnícka politika*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene. 275 s.
- Urquhart, J., Courtney, P., Slee, B., 2012. Private woodland owners' perspectives on multifunctionality in English woodlands. *Journal of Rural Studies* 28: 95-106.
- Weiss, G., Lawrence, A., Lidestav, G., Feliciano, D., Hujala, T., Sarvašová, Z., Dobšinská, Z., Živojinović, I. 2019. Research trends: Forest ownership in multiple perspectives. *Forest Policy and Economics* 99: 1-8.
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FLD

Vedoucí práce

doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 17. 9. 2020

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2020

prof. Ing. Róbert Marušák, PhD.

Děkan

V Praze dne 28. 12. 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Bezpodílové spoluvlastnictví manželů jako zvláštní forma spoluvlastnictví lesů“ vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Viléma Jarského, Ph.D. a použila jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že zveřejněním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne

Podpis autora

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především doc. Ing. Jarskému, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné rady a trpělivost při vedení diplomové práce. Dále chci poděkovat všem ostatním za poskytnutí cenných informací.

V Praze dne

Abstrakt

Situace, kdy člověk má nárok na vlastnictví nějakého objektu či předmětu je tu mnoho staletí. Aby nedocházelo k rozporům o vlastnictví majetku, tak se s vývojem člověka začaly postupně vést záznamy. Ne vždy v dobách minulých byly situace přehledné. Docházelo k neoprávněnému zabírání majetku bez náhrady. Dnes díky vlastnickému právu s dohledem Katastrálních úřadů, k takovým případům nedochází.

Vlastnictví je často opomíjeno, především u aktivit spojených s plánováním a rozhodováním, kdy majitel není s danou problematikou v plném rozsahu srozuměn, obeznámen a musí tak v mnohém věřit odborníkům. Z tohoto důvodu se často rozhodne majetku zbavit, proto se Informační systém katastru nemovitostí stále aktualizuje.

V návaznosti na tento systém je konkretizován stav majetku periodickým zpracováním lesních hospodářských osnov. Výsledkem zjišťování stavu lesa dle jednotlivých vlastníků je komplexní popis jednotlivých částí lesa v soukromém vlastnictví včetně mapových podkladů. Tyto údaje jsou veřejně dostupné pro všechny vlastníky na internetových stránkách Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů.

V diplomové práci je řešena problematika vlastnictví lesů a typizace vlastníků. Hlavním tématem této práce je Bezpodílové spoluvlastnictví manželů jako zvláštní forma spoluvlastnictví lesů.

Klíčová slova: vlastnictví lesů, katastr nemovitostí, bezpodílové spoluvlastnictví, typizace vlastníků

Abstract

The situation where a person is entitled to own an object or object has been around for many centuries. In order to avoid conflicts over the ownership of property, records gradually began to be kept with human development. The situation was not always clear in times past. There was an unauthorized seizure of property, without compensation. Today, thanks to property rights with the supervision of the Cadastral Offices, such cases do not occur.

Ownership is often neglected, especially in planning and decision-making activities. When the owner is not fully understood, familiar with the issue and must thus trust the experts in many ways. Even for this reason, he often decides to get rid of the property. Therefore, the Real Estate Cadastre Information System is constantly being updated.

In connection with this system, the state of property is specified by the periodic processing of forest management curricula. The result of determining the condition of the forest according to individual owners is a comprehensive description of individual parts of the forest in private ownership, including map materials. This data is publicly available to all owners on the website of the Institute for Forest Management.

The diploma thesis addresses the issue of forest ownership and typification of owners. The main topic of this work is the Undivided Co – ownership of Spouses as a Special Form of Co – ownership of Forests.

Key words: forest ownership, real estate cadastre, share - free co - ownership, typification of owners

Obsah

Seznam tabulek a grafů	- 10 -
Seznam použitých zkratk.....	- 11 -
Úvod	- 12 -
1. Cíl práce	- 13 -
2. Literární rešerše	- 14 -
2.1. Stav vlastnictví před rokem 1948.....	- 14 -
2.2. Nástup komunistického režimu	- 16 -
2.3. Struktura vlastnictví po roce 1990.....	- 17 -
2.4. Evropský pohled na vlastnictví lesů.....	- 19 -
2.4.1. Severské země	- 19 -
2.4.2. Země východní Evropy	- 20 -
2.4.3. Země západní Evropy	- 22 -
2.5. Charakteristika vlastníka lesů	- 25 -
2.5.1. Genderové rozdíly myšlení	- 25 -
2.5.2. Psychologické potřeby vlastníka	- 27 -
3. Metodika.....	- 28 -
4. Výsledky	- 31 -
4.1. Aktuální stav ve vlastnictví lesů	- 32 -
4.2. Kvantitativní analýza	- 34 -
4.2.1. Záznamy o vlastnictví	- 34 -
4.2.2. Množství vlastníků v jednotlivých vlastnických kategoriích	- 36 -
4.2.3. Vlastnické kategorie dle plochy lesů.....	- 36 -
4.2.4. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů	- 37 -

4.3. Kvalitativní analýza.....	- 40 -
4.3.1. Vyhodnocení analýzy	- 41 -
5. Diskuze	- 54 -
6. Závěr	- 57 -
7. Zdroje	- 58 -

Seznam tabulek a grafů

Graf 1 – Vlastnictví lesů v ČR	-32-
Tabulka 1 - Záznamy o vlastnictví	- 35 -
Tabulka 2- Počet vlastníků lesů v jednotlivých kategoriích.....	- 36 -
Tabulka 3- Plocha lesů jednotlivých kategorií	- 36 -
Tabulka 4 - Souhrn vlastnictví BSM	- 37 -
Tabulka 5 - Velikostní struktura BSM.....	- 38 -
Tabulka 6 - Velikost majetku.....	- 41 -
Tabulka 7 - Vzdálenost od bydliště.....	- 41 -
Tabulka 8 - Nabytí majetku	- 42 -
Tabulka 9 - Kdo se o les stará	- 43 -
Tabulka 10 - Kdo vyplňuje dotazník.....	- 43 -
Tabulka 11 - Návštěva lesa z hospodářských důvodů	- 44 -
Tabulka 12 - Návštěva lesa z jiných důvodů.....	- 45 -
Tabulka 13 - Kdo se zabývá správou majetku	- 45 -
Tabulka 14 - Hospodaření v lese prostřednictvím	- 46 -
Tabulka 15 - Preference obnovy	- 47 -
Tabulka 16 - Výběr odborného lesního hospodáře.....	- 47 -
Tabulka 17 - Respondent zná svého odborného lesního hospodáře.....	- 48 -
Tabulka 18 - Frekvence komunikace s OLH.....	- 48 -
Tabulka 19 - Co dělá OHL pro respondenta	- 49 -
Tabulka 20 - Záměry s lesem do budoucna	- 50 -
Tabulka 21 - Jiný výnos, než jen produkce dřeva.....	- 51 -
Tabulka 22 - Názor na obecné užívání lesů	- 52 -
Tabulka 23 - Změna práva obecného užívání lesů.....	- 53 -

Seznam použitých zkratk

BSM – bezpodílové spoluvlastnictví manželů

ES – Evropský systém

EU – Evropská unie

Fo – fyzická osoba

IČO – identifikační číslo osoby

JZD – jednotné zemědělské družstvo

k. ú. – katastr území

LČR, s. p. – Lesy České republiky, s. p.

LHP – lesní hospodářský plán

LV – list vlastnictví

NOZ – Nový občanský zákoník

OLH – odborný lesní hospodář

ORP – obec s rozšířenou působností

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

Po – právnická osoba

Sb. z. a n. – Sběrka zákonů (zkratka používaná v letech 1918 – 1949)

SJM - společné jmění manželů

SVOL – sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů

ÚHÚL – Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Úvod

V zápisech na Katastru nemovitostí stále dochází ke změnám. Z důvodu prodeje, koupě, darování nebo i díky uzavření manželství. K největším pozemkovým změnám v novodobé historii České republiky došlo po roce 1990, kdy se vracely majitelům zabavené lesní pozemky. Porevoluční doba byla velmi nepřehledná. Mnoho majitelů začalo svůj majetek obhospodařovat až po delší době. Tím dochází i k částečnému zanedbání a znehodnocení lesů, bez postihu odpovědných osob. Po znovu získání ztraceného majetku dochází ke vzniku Bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Tento výraz se používal až do roku 2013.

V roce 2014 nabyl účinnosti Nový občanský zákoník. Tento pojem se mění na společné jmění manželů. NOZ ho definuje v § 708 (odst. 1) to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů (dále jen „společné jmění“). To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona.

(odst. 2) Společné jmění podléhá zákonnému režimu, nebo smluvenému režimu, anebo režimu založenému rozhodnutím soudu (Zákon č. 89/ 2012 Sb., zákon občanský zákoník).

Pod frází společné jmění manželů si lze v případě majetku lesů představit, že o něj pečují oba manželé nebo se vyjadřují k návrhům Odborného lesního hospodáře. Ve většině případů to tak v praxi není. K danému oboru i problematice se málo kdy vyjádří žena. Dnešní společnost již ženám umožňuje se těmto tématům věnovat. Ne ale každá má o to zájem. V průběhu času se mění i postavení muže a klasická typizace majitele lesů je jiná. Když ani jeden z páru není ochoten majetku věnovat čas, uchýlí se k prodeji.

1. Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je stanovit specifika bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako vlastníka lesa. Specifickým cílem je zmapování vývoje této vlastnické kategorie v několika posledních letech. Dalším cílem je popsání rozhodovacího procesu a nastínění základních typizací těchto vlastníků. V praktické části je provedena analýza dat z Katastru nemovitostí a jejich srovnání v čase. Typizace současného vlastníka je provedena za pomoci vytvořeného dotazníku s vybranými a oslovenými vlastníky.

2. Literární rešerše

2.1. Stav vlastnictví před rokem 1948

Historický vývoj poukazuje, že na území České republiky se vyvinulo lesní hospodářství na poměrně vysoké úrovni, které je schopno zajistit trvale udržitelný rozvoj lesa jako významné složky životního prostředí a jako redukováného zdroje cenné suroviny – dřeva (Poleno a kol., 2007).

S vývojem společnosti se začal měnit i význam lesů, především pro kulturu a lov zvěře. Myslivost se po nástupu Marie Terezie stala jen kulturní zábavou. Začalo se více dbát na škody způsobené zvěří a s ním souvisejícím lesním hospodářstvím. Její nástup k moci umožnil přechod k řádnému lesnímu hospodářství.

Zvýšená spotřeba dřeva, spojená se snahou docílit co největších a pokud možno trvalých příjmů z lesa měla protichůdné důsledky. Na jedné straně docházelo k devastaci lesů (ve snaze dosáhnout co největšího okamžitého zisku), která vyvolala tendenci upravit hospodaření v lesích ze strany státních orgánů tak, aby lesy zůstaly jako surovinová základna zachovány a byla zajištěna jejich trvalá výnosnost, což vedlo k vydání lesních řádů císařovnou Marií Terezií (1754 až 1755).

Na druhé straně majitelé lesů měli sami zájem na zajištění trvalého a vyrovnaného výnosu z lesa a začali se zajímat o způsob, jak toho docílit. V 1. pol. 18. stol. začíná v zájmu majitelů hospodářská úprava lesů, jejímž cílem je zajistit vysoký a vyrovnaný výnos z lesa, z těžby a prodeje dřeva (Blud'ovský a kol., 1998).

Do vzniku samostatné Československé republiky neexistovala vlastní lesnická politika. Byla součástí lesnické politiky rakouské monarchie a ta se omezovala většinou jen na nejnutnější úkony státní lesnické inspekce na podkladě říšského zákona č. 250 z roku 1852 a ponechávala soukromým vlastníkům lesů téměř volnou ruku při hospodaření v lesích (Oliva, 2005).

Po konci 1. sv. války a vzniku státu došlo k mnoha nejen majetkovým změnám. Držitelem značné plochy lesů je stát a tyto lesy byly svěřeny do péče podniku České státní lesy a statky (Poleno a kol., 2007)

V roce 1918 byla uzákoněna pozemková reforma, jejímž hlavním účelem bylo získat zemědělskou půdu pro zájemce z řad drobných rolníků a bezzemků, se kterou byla zároveň prováděna lesní pozemková reforma. Pozemková reforma byla vyhlášena následujícími zákony:

- č. 32/1918 Sb. z. a n. o obstavení velkostatků

- č. 215/1919 Sb. z. a n. (záborový, kterým stát formálně zabral velký majetek pozemkový o výměře nad 150 ha zemědělské půdy nebo 250 ha veškeré půdy.
- č. 330/1919 Sb. z. a n. o zřízení pozemkového úřadu
- č. 81/1920 Sb. z. a n. (přídělový), kterým se mimo jiné stanovilo, že lesní půda, pokud ji nepřevezme stát, bude přidělena především obcím a veřejným svazkům.
- č. 118/1920 Sb. z. a n. o hospodaření na zabraných pozemcích
- č. 320/1920 Sb. z. a n. (náhradový) o stanovení náhrad za zabraný majetek

Poznámka: označení Sb. z. a n., znamená zkratku pro Sbírku zákonů a nařízení, která se používala v období 1918 – 1949 (Oliva, 2006)

Veškeré pozemkové reformy byly zastaveny s nástupem fašismu. Po nuceném přijetí Mnichovské dohody 29. září 1938 došlo z národnostních, rasových a politických důvodů ke konfiskacím a zřizování nucené správy na řadě majetků (Blud'ovský a kol., 1998)

Vznik Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 zapříčinil odtržení sudetských oblastí a jejich připojení k Velkoněmecké říši, tím byla narušena celá vlastnická struktura. Na zabraném území správu státního lesního majetku, majetku obcí a dohled nad hospodařením v drobných lesích, prováděly říšské lesní úřady. Později byla podle toho vzoru upravena i protektorátní organizace lesní služby a do jejího čela byli postaveni Němci (Oliva, 2005). Válečné období nebylo příliš nakloněno řádnému lesnickému hospodaření. Vcelku je však možno konstatovat, že u nás prakticky až do konce 2. sv. války zůstával dominantní holosečný hospodářský způsob (Poleno a kol., 2007).

Po ukončení válečných stavů a osvobození byly vydány dekrety prezidenta republiky, jejichž úkolem bylo vypořádat se s rozbitím republiky v roce 1938 a následující nacistickou okupací. Tyto dekrety prezidenta republiky byly v roce 1946 prohlášeny za zákony Československé republiky. Vlastnictví lesní půdy se dotkly zejména tyto dekrety:

- č. 5/1945 Sb. z. a n. o neplatnosti některých majetkových právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů. Neplatnými se stala majetková ujednání pod tlakem národní, rasové nebo politické perzekuce, o část bylo nutné žádat.
- č. 12/1945 Sb. z. a n. o konfiskaci a urychleném rozdělení majetku Němců, Maďarů, zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.
- č. 28/1945 Sb. z. a n. o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci.

- č. 108/ Sb. z. a n. o konfiskaci nepřátelského majetku, který se vztahoval z menší části i na zemědělský majetek.

Na základě těchto dekretů bylo konfiskováno cca 975 000 ha lesní půdy. Z původní výměry konfiskované lesní půdy si 815 000 ha ponechal stát, zbytek byl většinou přidělen obcím a jejich lesním družstvům, z nich některá byla v této době zakládána. Fyzickým osobám byly přidělovány většinou jen malé, izolované části lesa o výměře do 2 ha (Oliva, 2006).

Dalším významným bodem bylo vyhlášení zákona č. 142/1947 Sb. z. a n. o revisi první pozemkové reformy. Revizí první pozemkové reformy bylo zabráněno cca 507 138 ha převážně lesní půdy z toho fyzickým osobám cca 245 000 ha, právníkům osobám cca 96 000 ha a církvi 141 000 ha (Oliva, 2006).

2.2. Nástup komunistického režimu

Zákonem č. 279/1949 Sb. a následné vládní nařízení č. 90/1950 Sb., o správě národního majetku národními výbory, převzal stát většinu obecních a městských lesů, s výjimkou několika měst, jako je Praha, Brno, Tábor, Písek a Kutná Hora nebo Přerov. Tato města předala svůj lesní majetek státu v letech 1954 až 1963, zejména v roce 1958 (Jarský a kol., 2018).

Hospodářská politika státu byla centrálně řízena ministerstvem, prostřednictvím státního podniku a jeho odborné zprávy. V mnoha ohledech docházelo k drancování lesních pozemků, které byly jen považovány za surovinovou banku. Prioritou bylo co nejrychlejší ekonomické zhodnocení. Na požadavek státu vznikaly smrkové monokultury a to i na místech pěstebně nevhodných. Nezohlednily se ekologické nároky, ani budoucí vývoj v případě přírodních kalamit. Byly utlumeny výsadby listnatých druhů, které nemají takovou ekonomickou výnosnost a vyžadují větší péči. Již po několika desítkách let se projevil chyby mocenského systému řízení.

Zestátnění prakticky všech lesů umožnilo vytvoření a zavedení systémově velmi dokonalých nástrojů pro plánování a rozhodování v hospodářské úpravě lesů i ve vlastním provozu (např. lesnická typologie, hospodářské soubory a rámcové směrnice hospodaření v nich, speciální průzkumy pro LHP, nové růstové tabulky, vybudování rozsáhlé a relativně dokonalé sítě lesních cest). V uvedeném období vzrostly i dřevní zásoby, i když jejich část se nachází v přestárých porostech ve špatně přístupných oblastech (Oliva, 2005).

Do roku 1983 byla socializace lesů prakticky dokončena, mezi vlastnictvím státu a držbou JZD nebylo podstatného rozdílu. Ve skutečnosti však došlo většinou jen o socializaci užívání, vlastnická práva k družstevním, ale často i státním lesům zůstala zachována (Blud'ovský a kol., 1998). Tím byl prakticky smazán rozdíl mezi jednotlivými druhy vlastnictví, neboť nebylo podstatného rozdílu mezi vlastnictvím státním a vlastnictvím soukromým, které bylo zatíženo uživatelskými právy (právo družstevního užívání, právo užívání k zajištění lesní výroby, právo trvalého užívání atd.).

Ve skutečnosti šlo v těchto případech o tzv. socializaci užívání lesů. Vlastnická práva k lesním pozemkům s výše uvedenými uživatelskými právy soc. organizací (nikoliv trvalým lesním porostům na nich) zůstala jejich vlastníkům zachována (Oliva, 2005).

Od poloviny osmdesátých let minulého století se s rozvojem ekologických poznatků a současně i s viditelným zhoršováním stavu lesů zvyšuje i pozornost, kterou věnuje lesům nejširší veřejnost i politikové na celém světě. Les je stále více chápán jako ekosystém, kterému je nutno věnovat zvýšenou pozornost a péči v zájmu jeho zachování pro budoucnost (Poleno a kol., 2007)

2.3. Struktura vlastnictví po roce 1990

Změnu ve vztahu k vlastnictví a tím i vlastnictví lesů, přinesla až změna společenských poměrů po 17. listopadu 1989, kdy u nás došlo k odmítnutí socialismu a země se vydala cestou demokracie a tržního hospodářství. Nastala postupná privatizace a restituce zestátněného majetku (Oliva, 2006).

Jednou z největších změn prošlo lesní hospodářství v roce 1991, kdy byl přijat zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě), ve znění pozdějších předpisů. Díky této změně byly obnoveny a vyrovnány všechny druhy vlastnictví a byl zahájen proces či restituce lesního majetku bývalým vlastníkům společně s diverzifikovanou správou tohoto majetku (Jarský a kol., 2018).

V předchozím období stát vlastnil přes 90% veškerých lesních pozemků. Fyzickým osobám, ale i ostatním institucím (církvní řády) byla zamezena vlastnická a uživatelská práva, prostřednictvím znárodnění majetku. Situace, kdy zcela vymizel soukromý sektor vlastnictví, nebyla jen v tehdejší Československu. Následný proces restituce se týkal v 90. letech poměrně velké části střední a východní Evropy.

Dále byl vydán zákon č. 243/1992 Sb., jimž se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb.

- Zákonem č. 172/1992 Sb. o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí, se upravuje i navrácení obecních a městských lesů obcím, které se předtím (1990) opět staly subjekty odlišnými od státu. Bylo rovněž přijato usnesení vlády ČR č. 168/1955 o převodech movitého majetku bývalých lesních družstev obcí do vlastnictví obcí. Toto usnesení bylo později převzato do novely uvedeného zákona, neboť na základě rozhodnutí některých soudů stát dočasně pozastavil bezúplatné převody lesního majetku na obce podle usnesení vlády č. 168 z roku 1995. Důvodem je ustanovení zákona č. 77/1997 Sb. o státním podniku, které neumožňuje odejmout majetek státnímu podniku jinak než zákonem (Oliva, 2006).

Opětovná privatizace by měla sloužit jako proces, který zlepší hospodaření s bývalou státní zemědělskou a lesní půdou. Byla obhospodařována velmi neefektivně (Jarský a kol., 2018).

Po pádu totalitního režimu velká část vlastníků, případně jejich dědiců nevěděla, že mají nárok na navrácení užívacích práv k zabavenému majetku. Většina majitelů pozemků byla v 50. letech nucena tehdejší režimem k „dobrovolnému“ předání svého majetku do rukou státu. Po opětovném nabytí vlastnických práv nová generace majitelů neznala svá práva a povinnosti při obhospodařování lesního majetku. Více než 30leté přerušení těchto vztahů vyžadovalo přechodné časové období k úpravě vazeb.

2.4. Evropský pohled na vlastnictví lesů

Formy vlastnictví lesů v jednotlivých oblastech Evropy se výrazně odlišují. Důvodem je vliv historických událostí v daných regionech a také vliv struktury vlastního majetku, v návaznosti na převažující požadavky společnosti v daném historickém období. Výrazné změny ve struktuře vlastnických vztahů lze v celoevropském měřítku sledovat především se změnami vyvolanými pokusy společnosti o změnu svého postavení formou násilných protestů, revolucí a povstání (například pobělohorské změny na našem území). Výrazné změny probíhaly postupným rozvojem průmyslové výroby již v její zárodečné fázi. Postupný vývoj od fáze řemeslných dílen přes formu cechovních spolků vedl po roce 1848 k zakládání malých, především rodinných firem. Zásadním faktorem v tomto raném období byl nedostatek pracovní síly, především v oblasti zpracování kovů. Následným navyšováním volného kapitálu docházelo i ke změnám vlastnické struktury a tím i zacílení produkce lesního majetku.

Prvotní funkce zaměřená především na produkci dřeva jako obnovitelného zdroje energie, postupně přechází na produkci dřevní hmoty určenou pro zajištění stavebních projektů. Rozvoj průmyslové výroby přinášel nové požadavky na výstavbu výrobních středisek, přepravu zboží a ubytování pracovní síly. S těmito zásadními změnami se postupně mění i zacílení produkce lesních majetků.

2.4.1. Severské země

S rozvojem průmyslové výroby v severských zemích (Norsko, Švédsko, Finsko) dochází k rozšiřování spektra využití dřevní suroviny. Od původního určení suroviny jako energetického zdroje dochází k rozšíření od oblasti výroby dehtu až po výrobu buničiny. Opětovně se zde potvrzuje přechod podstaty a systému produkce dřevní hmoty v závislosti na vývoji průmyslu o nové požadavky. Tato změna může částečně souviset s procesem přerozdělování populace, ve kterém městské regiony se stále zvětšují a venkovské lesní oblasti upadají, což vede k rostoucí vzdálenosti mezi lidmi a lesy. Dále poklesl význam primárního sektoru pro zaměstnanost, následkem byla menší ekonomická závislost na lesním hospodářství (Nordlund, Westin, 2010). Například v Estonsku tuto situaci řeší stát. Podporuje odvětví lesnictví a navazuje partnerské vztahy mezi veřejným a soukromým sektorem. Základními partnerskými organizacemi jsou různá sdružení vlastníků lesů, jejich zastřešující organizace a družstva (Pöllumäe a kol., 2019).

Dalším velmi diskutovaným celosvětovým problémem je změna klimatu. Jak jednotliví soukromí vlastníci lesů přistupují ke změně klimatu, má velký národní ekonomický a ekologický význam (Laakkonen a kol., 2018). Byla provedena studie, kde byl zjišťován názor majitelů na tuto situaci. Laakkonen a kol., ve výsledcích uvádějí, že tito vlastníci lesů, kteří vyjádřili znepokojení ohledně změny klimatu, si nebyli jisti, jak by se jejich úsilí mohlo smysluplně změnit. Ke snížení nejistoty mezi vlastníky je potřeba odborná koncepce hospodaření ze strany státu. Politické postupy by se měly snažit kombinovat peněžní pobídky, spolu s postupy lesního hospodářství zaměřenými na změnu klimatu. Při obhospodařování lesů motivovaných reakcí na změnu klimatu, by měl být kladen větší důraz na odborné rady specialistů v oboru (Laakkonen a kol., 2018). Zde lze reálně pozorovat postupný přechod v názorech vlastníků od požadavků průmyslových zpracovatelů, k požadavkům široké veřejnosti. Společenské požadavky jsou vlastníků lesa prezentovány prostřednictvím odborně zaměřených organizací. Patrné jsou zásadní rozdíly v chápání této problematiky v porovnání se stavem v České republice.

Je přínosné, že majitelé lesů, kteří si v dané problematice nejsou úplně jistí, stále důvěřují zkušeným odborníkům. Bohužel i jejich postavení se ve společnosti za několik desítek let proměnilo. V minulosti byla lesnická politika a správa lesů spíše v rukou lesnických odborníků. Jejich role se změnila. Již nemají tolik autority v otázkách cíleného hospodaření (Rekola a kol., 2010).

2.4.2. Země východní Evropy

Velký vliv na zvolení přístupu k obhospodařování a celkovému vnímání lesního hospodářství má psychologie člověka. Na tuto oblast byly zpracovány sociologické a sociálně psychologické studie, které ukázaly, že podstatnou část variability v péči o lesy lze vysvětlit lidskými hodnotami a obecnými postoji k životnímu prostředí. Pohled na vztah mezi lidmi a přírodou, zdůrazňující materiální a fyzické požitky, ovlivňuje přístup soukromých vlastníků lesů k dotacím (Quiroga a kol., 2019). V této části lze i zohlednit, odkud daný majitel pochází. Tímto se zabývala studie Quiroga a kol., 2019, která zjistila že, vlastníci lesů v západní Evropě vykazují menší zájem o dotace, než ti ve východní Evropě. Majitelé, kteří se více věnují lesnickým aktivitám spojeným s řízením, nebo se jedná o jejich hlavní podnikatelskou činnost, vykazují větší zájem o dotační politiku, než ti co mají svůj hlavní pracovní poměr v jiném oboru a les vnímají jako vedlejší přivýdělek.

Rozdílné myšlení vlastníků lesů je zřetelné i v sousedních zemích, kde byla zpracována studie na nezemědělské vlastnictví lesů jako nový typ vlastnictví. Jak uvádí Kvarda (2004) tato situace vzniká převodem lesních pozemků ze zemědělců na nezemědělce prostřednictvím dědického systému nebo jiným přenosem vlastnictví. Zjištěn byl poněkud odlišný přístup od majitelů v České republice, kdy majitel i ve chvíli úpadku si pozemky raději uchová. Jejich vlastní země je stále považována za finanční rezervu, která by měla být uchována alespoň pro další generace (Kvarda, 2004).

Odlišné myšlení lze pozorovat i v porovnání mezi východní a západní částí Evropy. Mezi oblastmi je leckdy jen malá vzdálenost, ale rozdíly v myšlení i v pohledu na vlastnictví jsou znatelné ještě v dnešní době. Tato situace je způsobena především rozdílnou historií, kdy země východního bloku žily dlouhou dobu v komunistickém režimu. Ve většině zemí padl režim na počátku 90. let minulého století.

Ačkoliv se ihned po pádu začalo s procesem restitucí, v některých zemích rychleji, v jiných bylo potřeba na vypořádání majetku více času. Naleznou se ještě po 30. letech země, kde stále restituční proces probíhá jako například v Srbsku. Země si prošla nejen komunismem, ale i po jeho pádu byla situace velmi špatná. Začala občanská válka, čímž se i restituční proces velmi pozdržel. Aktuální problém země je především v postojích, protože i když se jedná o právní stát, stále si zde nejsou všichni rovni. Rajnovic a kol. (2020) uvádějí, že dle agrárních analytiků existuje dostatek státní půdy k dokončení procesu nápravy křivd z období socialistického řízení. Nejvhodnější řešení nemohou vést k přijatelným výsledkům v praxi, pokud nebudou prováděna důsledně, tj. pokud si nebudou všichni rovni před zákonem a ústavou.

Další země s podobným a nelehkým průběhem restitucí je Rumunsko. Po pádu předchozího režimu se země musela potýkat nejen s ekonomickými, ale i sociálními problémy. K těm patřilo i restituční vyrovnání. Székely (2018) podotýká, že největším problémem bylo široké spektrum konkurenčních zájmů. Muselo být přijato symbolické opatření přechodného soudnictví, aniž by došlo k narušení stávajících politických, ekonomických i etnických vazeb. A přitom bylo stále dosaženo privatizace a povzbuzení ekonomiky.

Výsledkem je téměř tři desetiletí trvající chaos. Napomínání ze strany národních a mezinárodních struktur za nedostatky v reformách. Evropský soud pro lidská práva poukazuje na venkovskou chudobu, nejistotu vlastnictví a netransparentní proces restitucí, které zdaleka nejsou dokončeny.

Situace v Maďarsku byla naprosto odlišná. Restituce zde probíhala prostřednictvím kupónů ve výši hodnoty zabaveného majetku. Ty bylo možné koupit či prodat. Zemědělská družstva byla také touto formou transformována, zatímco státní podniky byly podrobeny privatizaci. V důsledku privatizace a převedení většiny majetku do soukromého vlastnictví vznikly dva typy farem: zemědělské podniky (družstva nebo obchodní společnosti v zemědělství) nebo hospodářské farmy. Mezi soukromými vlastníky mají jasnou většinu malé farmy o rozloze jen několik desítek hektarů, zatímco v zemědělských podnicích dominují firmy s minimálně několika stovkami hektarů (Baňski, 2017).

2.4.3. Země západní Evropy

Evropská venkovská krajina a společnost se v posledních desetiletích pozoruhodně změnila. Zatímco drobní vlastníci lesů byli dříve zemědělci a zástupci venkovské společnosti. Současní vlastníci lesů se stali urbanizovanými a více je oslabován jejich vztah k lesům (Feliciano a kol., 2017).

Pro takové vlastníky je výhodnější majetek svěřit do rukou odborníka. K tomuto rozhodnutí dochází i díky vlivu politiky, velké, složité agendě a předpisům s nimi spojenými. Vznikají i situace, kdy se pro velké množství starostí a méně rychlé výnosnosti majitel raději pozemků vzdá a prodá je velkým firmám. Aby k takovým případům nedocházelo, vypisuje Evropská unie dotační programy na rozvoj venkova. Poslední byl vypsán na období 2014 – 2020.

Hlavním cílem programu je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření. Dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura (Ministerstvo zemědělství, 2009). Programy rozvoje venkova poskytují dotace na mnoho dalších činností, které přispívají k udržitelnému obhospodařování lesů, jako je péče o lesy nebo provádění certifikačních schémat např. Eukalyptus v Galicii, korek v Katalánsku (Quiroga a kol., 2019).

Ne pro všechny vlastníky je předností vysoký výnos z produkce dřeva. Zajímají se i o jiné možnosti využití. Vzdělávají se pro správu svého majetku. Pokud potřebují odbornou radu, obrátí se na příslušné specialisty. Vzniká zde velký vliv lesnických odborníků jako poskytovatelů služeb na rozhodování vlastníků lesů a na opatření, která přijímají. Vzájemný vztah mezi typem vlastnictví a vhodnými přístupy k obhospodařování lesů tvoří opomíjenou

oblast výzkumu. Přesto spolu s politikou státu mají zásadní význam pro pochopení a utváření koncepčního plánování v lesním hospodářství (Weiss a kol., 2019).

Západní Evropa nikdy nebyla pod vlivem komunistického režimu, proto země neřešili restituční problémy. Přesto historie západních zemí byla velmi komplikovaná. Španělsko se v poválečném období muselo vypořádat s diktátorským režimem Francisca Franca. Země dále řešila vylidňování, opouštění tradičních hodnot zemědělství a s ním spojené lesní hospodaření. Aby při privatizacích všechny pozemky nebyly jen v rukou velkých lobbingských firem, začaly vznikat tradiční komunitní lesy, tj. spolkové lesy nebo společné lesy. Jsou to lesy spravované místními komunitami, přičemž komunitu považujeme za sociální skupinu žijící v malé prostorové jednotce s homogenní sociální strukturou, častými kontakty, sdílenými zájmy a normami. Pochopení toho jak tyto skupiny pracují na správě svých lesů, je důležité pro globální biologickou rozmanitost, protože tradiční komunitní správa zahrnuje téměř 18% celosvětových oblastí bohatých na biologickou rozmanitost lesů (Guadilla-Saez a kol., 2020).

Velmi podobnou situaci prochází i Francie. Je ale zapotřebí zdůraznit, stále velmi nízký podíl lesů vlastněných státem, jedná se o hodnotu kolem 26% (inventaire-forestier.ign.fr, 2020). Veřejně vlastněná půda se vyskytuje častěji ve vyšších nadmořských výškách a na půdách méně vhodných pro zemědělskou produkci. Ta byla odmítnuta soukromým sektorem, kvůli její nižší hodnotě pro zemědělství a lesnictví. Ale i obtížím přístupem (Blanco a kol., 2020).

Situace v Irsku byla opačná. Republika nikdy nemusela řešit složité politické dění. Myšlení zde bylo jiné. Od poloviny 80. let 20. století se vláda prostřednictvím zavedení různých podpor spolufinancovaných EU snažila výrazně zvýšit míru soukromého hospodaření zemědělců. Mezi tyto podpory patří Western Package Grant Scheme přijatý v roce 1981, který znamenal začátek spolufinancování EU pro soukromé zalesňování v Irsku. Režim poskytoval zemědělcům granty, které pokrývaly až 85% nákladů při přechodu na lesní hospodaření. Jsou k dispozici těm, kteří byli klasifikováni jako znevýhodněná oblast v západní části země (Howley, 2013).

Majitelé lesů v jižních zemích Evropy upouštějí od lesnictví i kvůli velké ohroženosti abiotickými faktory. Výzkum poukazuje na to, že nečinnost lesního hospodářství je spojena s vysokými environmentálními riziky, jako jsou lesní požáry, eroze půdy, zvýšená zranitelnost vůči biotickým a abiotickým faktorům. Tato zvyšující se rizika, vyžadují vhodná politická opatření zaměřená na různé složky spektra ES (Gatto a kol., 2016).

Závěrem lze konstatovat, že země bývalého východního bloku po zkušenostech s komunistickým režimem, kdy byl obyvatelům vnucován jednotný názor a vytváření družstev se majitelé méně zajímají o spolupráci se zájmovými skupinami (v České republice se jedná např.: SVOL – sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů). Zájmové skupiny zastupují zájmy svých členů v politickém systému, ale na rozdíl od politických stran se nesnaží o vládní odpovědnost. Zájmová sdružení jsou v rozvinutém demokratickém systému nenahraditelná, protože do politické agendy zařazují otázky, které prospívají zájmům jejich členů. Některé tyto skupiny také nabízejí podporu při řízení a poradenství (Sarvašová, 2015). Doba i společenská situace se postupně mění. Do těchto zájmových skupin se proto hlásí mnoho nových členů, kteří se chtějí podělit o zkušenosti a získávat nové informace a poznatky pro smysluplné hospodaření ve svých lesích.

2.5. Charakteristika vlastníka lesů

Soukromé vlastnictví prošlo mnoha změnami, ať už legislativními nebo hospodářskými. Vlastnictví je vícerozměrný jev, který zahrnuje právní, sociální a emocionální aspekty. Kromě právních hledisek mohou mít účinky na chování také sociální a emocionální „pocity vlastnictví“. Tyto jevy jsou často při výzkumu přehlíženy. Ovlivňují chování vlastníků lesů, a tedy i jejich rozhodnutí v obhospodařování lesů (Lähdesmäki, Matilainen, 2013).

Vlastnictví majetku ve formě výhradního nebo i spolupodílového práva se ve významnějším rozsahu začíná projevovat počátkem 20. let minulého století. Zřejmě to mohou být následky společenských změn po 1. sv. válce a následném uzavření průmyslové výroby. Tento trend nabývá znatelného rozsahu v 50. letech a pokračuje až do současnosti

Došlo také k rozvoji vlastníka lesa jako osobnosti. Lze říci, že z historického hlediska se tato osobnost začala měnit až v posledním desetiletí. Dříve se jednalo o člověka, který byl postarší a nakoupil lesní pozemky jako vhodnou investici, která je velmi dobře likvidní, s průměrnou výnosovou hodnotou. Pokud to byl muž mladšího věku, nabyl svého majetku většinou pomocí dědického řízení a správu přenechal odborníkům. Velmi zřídka se na těchto postech objevovaly ženy.

2.5.1. Genderové rozdíly myšlení

Progresivní ekologické myšlení si váží lesů pro jejich environmentální hodnoty. Novější poznatky zkoumají postoje, které mají drobní vlastníci k vynětí půdy z oblasti pro ochranu přírody nebo k jiným opatřením spojeným s novou politikou lesů a životního prostředí (Follo a kol., 2017).

Kladný přístup vlastníků k ochraně půdy, se zaměřením na ekologická hlediska je zásadním způsobem vázána na ekonomické požadavky majitele. Ze strany společnosti a státu není tento postoj kompenzován žádnou ekonomickou podporou. V mnoha případech je přístup orgánů státní správy a ochrany přírody naprosto opačný. Postihuje vlastníka hrozbou sankcí za nedodržení legislativy.

Celkově lze formulovat zásahy státní správy do hospodaření jednotlivých vlastníků až na úroveň druhové skladby porostů, již od jejich založení, s minimální kompenzací za nákup sadebního materiálu a následné ochrany. Složitost a časová náročnost legislativních procesů při žádosti o dotace většinu vlastníků od těchto záměrů odradí.

Aktuální vývoj společnosti a s ním i vyrovnanost pohlaví, vede ke zvyšování podílu vlastnictví lesů ženami. Schmithüsen a Hirsch (2010) zjistili ve své studii provedené v roce 2010, že z poskytnutých dat lze odhadovat kolem 30% ženských vlastnic lesů. Tento podíl bude stoupat. A s tím se liší i rozdíly v přístupu k obhospodařování lesů a ekologickým hodnotám.

Z historických zkušeností je zřejmé, že ve většině případů mají ženy jako vlastníci diametrálně odlišný přístup k hospodaření. Citlivější přístup k ekologickým aspektům může být i jedním z odrazových bodů k novému trendu a zaměření hospodaření v lesích.

Umaerus a kol. (2019) uvádějí, že když byli osloveni, majitelé lesů v rámci studie, tak ženy považují za důležitější zachování pralesů, zvířat, rostlin a rekreačních aktivit, než muži. Naopak u mužů je míra produkce dřeva důležitější, než u žen. Postoje k obhospodařování lesů odpovídají vzoru lesních hodnot, což znamená, že muži ve srovnání se ženami zdůrazňují ekonomické aspekty obhospodařování lesů. Lze říci, že ženy více než muži zdůrazňují správu zaměřenou na životní prostředí a na člověka (Umaerus a kol., 2019).

Plynulé a postupné změny ve vlastnictví lesního majetku může přinášet i přirozené změny v cílech hospodaření. V dnešní době, již nelze říci, že je rozdíl jen mezi pohlavím, ale dochází i k četným demografickým změnám. Vliv politických změn se zákonitě promítá i do následného demografického složení vlastníků půdy. Význam tohoto procesu se zřetelně projevil po roce 1989, kdy valná většina tehdejších vlastníků byla z řad restituentů. Přístup k vlastnictví lesního majetku se poté rozcházel několika směry. Způsob obhospodařování v následném období lze odvodit od způsobu nabytí a postavení nových vlastníků ve společenském žebříčku. Celou škálu lze vymezit od dědičných vlastníků zabývajících se i nadále zemědělskou výrobou (původně zaměstnanci bývalých JZD – nyní soukromě hospodařící rolníci), až po vlastníky, jež nabyli majetek nákupem rekreačních objektů v období mezi roky 1948 -1989.

2.5.2. Psychologické potřeby vlastníka

Velký význam pro lesnickou politiku má i pochopení vlastníka a jeho potřeb z hlediska psychologické stránky. Matilainen a kol. (2019) poukazuje, že vlastnictví lze dělit nejen dle druhu nabytí, ale i dle pohlaví vlastníka. Je zde i další možnost, která dělí vlastnictví na zákonné a psychologické.

Zákonné vlastnictví není tak složité definovat. Uznává ho především společnost. Práva, která s ním přicházejí, jsou specifikována a chráněna právním systémem. Zatímco psychologické vlastnictví uznává především osoba, která prožívá pocity a také projevuje práva, jež jsou spojena s psychologickým vlastnictvím (Matilainen a kol., 2019). Psychologické vlastnictví lze dále vyjádřit jako stav, kde jednotlivci vnímají předmět vlastnictví - entitu nebo myšlenku za „svůj“ (Lähdesmäki, Matilainen, 2013).

V tomto ohledu je i důležité, jak dlouho je člověk majitelem lesů, od toho se i dále odvíjí jeho postoj k majetku. Dědičné vlastnictví vyvíjí tlak na osobnost člověka ve formě zvýšené odpovědnosti za stav majetku převzatého od předků. Následná potřeba předat vlastnictví další generaci ve stejném nebo lepším stavu. Tyto procesy lze vystopovat především u majetku šlechtických rodin a vlastníků dědičných statků.

Dlouhodobé vlastnictví probouzí v člověku pocit velkého množství odvedené práce, s tím zároveň i dosažení cílů a emočního naplnění. K těmto stavům například docházelo i v dřívějších dobách u budoucích dědiců majetku.

Nový i budoucí vlastníci lesů již nemusí mít stejné osobní spojení (fyzické či emocionální) se svými lesy, jaké měli předchozí generace vlastníků. To může vést k pasivitě nebo lhostejnosti v lesním hospodářství (Matilainen a kol., 2019).

Po přerušení těchto vazeb dochází k zásadním změnám a postojům k majetku. Následné kroky se ubírají od fáze prodeje majetku nejvyšší nabídce (novým majitelem se stávají většinou těžební firmy orientované na maximální, okamžitý zisk) přes maximalizaci zisku z majetku, až po nezáměr o majetek. Tento poslední krok je výsledkem jednotlivých fází přístupu. Lesní pozemky nevynášejí zisk a jejich prodej nelze realizovat, neboť nutné investice vysoce překračují jeho hodnotu.

3. Metodika

Celý postup pro vytvoření práce lze shrnout do několika kroků. Nejprve byl proveden úvod do dané problematiky a vytvoření literární rešerše. Následovala praktická část, kvantitativní a kvalitativní analýza (vytvoření vhodného dotazníku). Ten je vytvořen tak, aby oslovený respondent věděl na co je tázán a neodradil ho svoji délkou, velkým množstvím textu. Současně s touto kvalitativní analýzou probíhala i kvantitativní analýza dat katastru nemovitostí a jejím vývojem v čase. Na závěr práce je provedeno vyhodnocení získaných výsledků a konečná diskuze.

Jednotlivé části

1. Literární rešerše – Na začátku literární rešerše je definován, vysvětlen i objasněn vznik pojmu Bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Jeho aktuální použití i změna v roce 2014. Následuje podrobné rozebrání historie nejen spoluvlastnictví, ale i vlastnictví lesů. Tato část je rozdělena na 3 největší milníky naší republiky. Tím 1. je stav vlastnictví před rokem 1948. Další částí je nástup komunistického režimu k moci a jeho zcela do té doby odlišný pohled na vlastnictví nejen lesů. Posledním, nejzásadnějším bodem byl rok 1989, kdy došlo ke změně společenských poměrů a velké změně struktury vlastnictví po roce 1990. V poslední části popsán aktuální stav ve vlastnictví lesů v České republice, kde je také nastíněn nový pohled na společenské sociálně – ekonomické významnosti ekosystémových služeb lesa.
2. Praktická část – Tento úsek je rozdělen na dvě podskupiny kvantitativní a kvalitativní analýzy.
 - a. Kvantitativní analýza se zabývá rozborem dat získaných z Katastru nemovitostí, včetně jejich vývojem v čase. Se zaměřením na plochu (ha), druh vlastnictví (stát, právnické osoby, fyzické osoby, bezpodílové spoluvlastnictví manželů). Vyhodnocení výsledků bylo provedeno pomocí MS Access a MS Excel, ve kterém bylo provedeno i grafické zpracování.
 - b. Kvalitativní analýza se zaměřuje na oslovené vlastníky, kteří mají v Katastru nemovitostí svůj pozemek k plnění funkcí lesa zapsán jako Bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Analýza byla zpracována pomocí MS Word. Zde byl vytvořen dotazník pro oslovené respondenty. Po získání dat se výsledky vyhodnotili opět prostřednictvím MS Excel i s vytvořením grafů.

i. Specifikace problému

Chování vlastníků lesů, kteří jsou v Katastru nemovitostí zapsáni formou bezpodílového spoluvlastnictví manželů, se výrazně liší v jednotlivých kategoriích, jak do rozsahu majetku, tak i v rámci očekávaných ekonomických výnosů, popřípadě ostatních funkcí lesa. Jedná se o problematiku, kdy jsou zapsáni oba respondenti jako majitelé, nemusí rozhodovat s nakládáním a správou majetku rovnocenně. V některých případech jde o pozůstatek konzervativního myšlení z minulých dob. V mnoha případech se zde již projevuje porevoluční doba a její přístup k modernímu myšlení, rozvoji a sebevzdělávání.

Hlavní cíl této analýzy je identifikace a analýza rozhodovacích procesů u jednotlivých spoluvlastníků. Druhým cílem je pohled na řešení případných problémů a náhled do budoucna ve formě záměrů využití majetku.

ii. Sestavení plánu výzkumu

Pro kvalitní a promyšlené sestavení plánu, je třeba stanovit jednotlivé kroky. Nejprve jak velký bude potenciální vzorek oslovených respondentů. I to zda je budeme třídit, ať už podle věku, pohlaví nebo bydliště. V případě této analýzy rozřazení dle kategorií nebylo provedeno. Významným bodem v plánu je volba metody, dle které se bude výběr vzorků provádět.

Jsou zde dvě nejčastější možnosti, záměrný nebo náhodný výběr. Záměrný výběr je uskutečněn na základě subjektivního hlediska. Základní soubor dat (respondentů) se rozdělí na kategorie například dle věku, pohlaví, vzdělání nebo bydliště. Následně se přesně určí hranice, kde se bude analýza provádět. Druhou možností metody je náhodný výběr, který byl použit při řešení této kvalitativní analýzy. Z celého souboru poskytnutých dat, kde byli jen lidé v kategorii bezpodílové spoluvlastnictví manželů v České republice, se náhodně vybral k oslovení vzorek 200 lidí.

iii. Sběr údajů

Tato část je nejvíce časově náročná. Pro účinný sběr údajů byl vytvořen dotazník. Systém otázek musel být sestaven tak, aby jej oslovený člověk pochopil, otázky nebyly složité a dlouhé. Kontaktovaný soubor osob byl pak odrazen již při prvním přečtení. Vybraným jedincům byl zaslán dotazník na e - mailovou adresu, adresu bydliště uvedeného v Katastru nemovitostí nebo jim byl dotazník zaslán až po telefonické domluvě. Na dotazník odpovědělo 137 z 200 oslovených respondentů, což představuje 68,5%.

iv. Zpracování údajů

Pro větší přehlednost byla data převedena z dotazníků do formátu MS Excel. Zde se provedlo i procentní vyhodnocení pro větší přehlednost a lepší orientaci. Současně byla ke každé z otázek provedena slovní analýza osvětlující motivaci v odpovědích jednotlivých respondentů.

4. Výsledky

Vlastnická struktura se každým rokem mění, ať už jde o nárůst nebo snížení podílů vlastnictví fyzických osob. Struktura vlastnických vztahů je plynulý proces podléhající v současném historickém období pouze ekonomickým a celospolečenským vlivům. V období od konce čtyřicátých let byl určujícím parametrem pouze vliv mocenských skupin se zaměřením na ideologické aspekty.

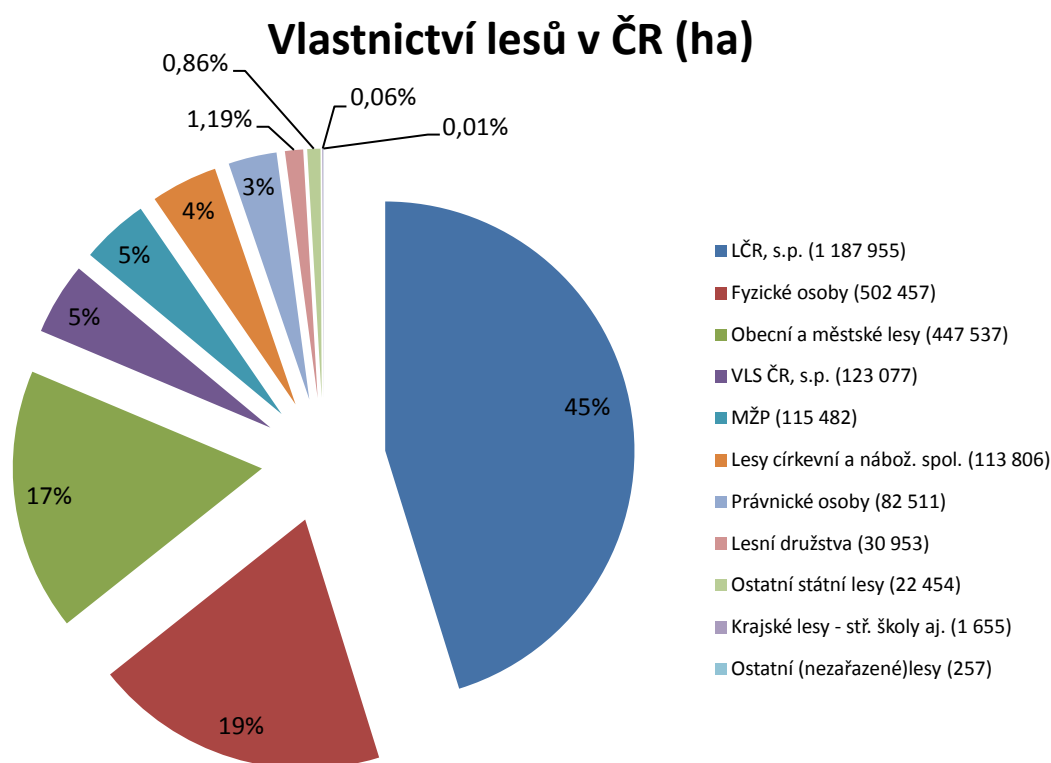
Vlastnictví státního lesního majetku by mělo být konstantní. Zásadní vliv na prodej nebo opačně i nákupy lesních majetků má celospolečenská poptávka na zasahování státu do způsobu hospodaření. Jedná se o přímé zasahování státu do hospodaření a lesní politiky prostřednictvím pověřených státních podniků nebo organizací pod přímým řízením ministerstev (ministerstvo zemědělství, ministerstvo životního prostředí, ministerstvo školství, ministerstvo obrany).

K výraznému snížení tohoto podílu došlo ve dvou hlavních vlnách. Zásadním narušením státního monopolu na hospodaření v lesích byly restituce počátkem devadesátých let, čímž byly zčásti napraveny křivdy z období totalitního vedení země.

Druhou zlomovou etapou ve státním vlastnictví lesních pozemků byly církevní restituce po roce 2012. V tomto procesu částečného odstranění přímého působení státního monopolu na hospodaření se jasně projevil i vliv na cenovou politiku v oblasti objemu těžeb v České republice a tím i nepřímo na ceny základních produkčních komodit.

4.1. Aktuální stav ve vlastnictví lesů

Oficiální data o vlastnictví jsou každoročně vydávána v rámci Zelené zprávy, podle které v České republice je vlastnická struktura poměrně druhově pestrá. Celková výměra lesů je 2 613 894 ha. Největší podíl mají Lesy České republiky, s.p., ale v tomto případě nejde o vlastníka (tím je Česká republika), jedná se o uživatele pověřeného správou majetku. Druhý největší podíl zauímají fyzické osoby. Tyto data však ukazují pouze podíly na vlastněné ploše vybraných kategorií, neobsahují informace o počtech vlastníků.

Graf 1 - Vlastnictví lesů v ČR

Zdroj: ÚHÚL, 2019

Pro státní instituce platí Koncepce státní lesnické politiky. Její hlavní cíle jsou:

- Zajistit vyrovnané plnohodnotné plnění všech funkcí lesa pro budoucí generace.
- S ohledem na probíhající klimatickou změnu zvyšovat biodiverzitu a ekologickou stabilitu lesních ekosystémů při zachování produkční funkce.
- Zajistit konkurenceschopnost lesního hospodářství a navazující odvětví a jejich význam pro regionální rozvoj.

- Posilovat význam poradenství, vzdělávání, výzkumu a inovací v lesním hospodářství.

Soukromí vlastníci fyzické nebo právnické osoby by se měli snažit o naplnění těchto cílů také. Ale jsou zde lidé, kteří mají jiné priority. Ty závisí na mnoha faktorech pohlaví, věk, bydliště, vyznání, vzdělání, vzdálenost majetku od bydliště.

Každý druh vlastnictví je zásadním způsobem ovlivňován celospolečenskými požadavky dnešní rozvinuté populace. Současná doba a změna klimatických podmínek, vytváří prostřednictvím mediálních struktur tlak na vlastníky lesních majetků. Člověk jako jedinec se mnohem více soustředí na dopady své existence a snaží se o zmenšení škod vzniklých za minulých režimů. Jeho prioritou je trvale udržitelné hospodářství. Do této sekce se již neřadí jen produkce dřeva a ochrana životního prostředí, ale patří sem i ekosystémové služby lesa. Tyto služby je možné dále rozdělit dle Metodiky hodnocení společenské sociálně – ekonomické významnosti ekosystémových služeb lesa (2017):

- Se zprostředkovaným dopadem na trh
 - Nedřevoprodukční (lesní plodiny)
 - Půdoochranné (eroze půdy, depozice erodované půdy)
 - Hydrické (maximální a minimální průtoky ve vodotečích, kvalita vody ve vodních zdrojích)
 - Vzduchoochranné (vliv na kvalitu vzduchu, klima, vázání CO₂)
- Bez tržního dopadu
 - Zdravotně – hygienické (rekreační a zdravotní)
 - Kulturně – naučné (přírodoochranné, výchovné, vědecké, institucionální)

4.2. Kvantitativní analýza

Tato část je zaměřena na rozbor vlastnické struktury. Přístupná data pozemkové evidence nám umožňují rychle a snadně najít danou parcelu. Ty mají přidělené souřadnice středového bodu parcely, číslo parcely a její celková rozloha. V Katastru nemovitostí jsou tak snadno a rychle k nalezení. Dále zde jsou i informace o vlastníkovi. Tomu je přiřazen OS id a zapsán jeho spoluvlastnický podíl. V datech Katastru nemovitostí lze rozlišit jen 3 druhy vlastnictví: právnické osoby (Po), fyzické osoby (Fo) a bezpodílové spoluvlastnictví manželů (BSM).

Rozlišení Fo s BSM je jednoduché, kdy při získání dat byli v kategorii BSM zapsány dvě osoby. Bohužel rozlišení Po, zda jde o obchodní korporaci (osobní, kapitálová), družstvo nebo obec lze velmi těžko. K dispozici v datech je pouze IČO (identifikační číslo osoby) a název společnosti. IČO je složeno z osmi číslic, která nemají žádný hlubší význam jako například rodné číslo, ze kterého lze zjistit například pohlaví nebo datum narození. Rozlišení Po, je možné až za pomoci identifikace z názvu společnosti.

Úplně rozdílný přístup je například v obecných výkazech jako například Zelená zpráva. Zde jsou manželé řazeni mezi fyzické osoby. Na první pohled se může zdát, že zde rozdíl není. Ale rozhodovací proces se velmi liší. Pokud je vlastník jen jeden, nevzniká zde žádná diskuze nad budoucím vývojem lesního pozemku. Úplně opačný je stav při rozhodnutí mezi manžely, kde dochází k rozrůzněnosti názorů z mnoha důvodů. Svoje postavení na hlavním místě má genderový rozdíl, který může být podpořen i věkem nebo dlouhodobým pobytem na jiném místě.

4.2.1. Záznamy o vlastnictví

Data pro vytvoření analýzy byla získána z Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Tuto instituci spravuje Katastr nemovitostí ČR. Informace byly obdrženy ve formátu mdb. pro MS Access. Data byla dále vyhodnocována s pomocí programu MS Access a MS Excel. Byla analyzována data za roky 2016, 2017, 2018 a 2019. Rok byl vždy ukončen k 1.1. daného roku.

Byly zde poskytnuty informace především o výměře parcely. Dále také kód k.ú., název k.ú., parcelní číslo, výměra parcely a vlastnický podíl. S pomocí těchto bodů a portálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, lze identifikovat každou parcelu (výměru, vlastníka i jeho vlastnický podíl) v České republice.

Tabulka 1 - Záznamy o vlastnictví

Rok	2016	2017	2018	2019
Počet záznamů o vlastnictví	2 278 194	2 306 414	2 324 990	2 306 902
Meziroční nárůst	1,9%	1,2%	0,8%	-0,78%
Nárůst k roku 2015	1,9%	3,1%	4,0%	3,17%
Počet záznamů lesních pozemků bez LV	15 951	9 556	4 668	4 225
tj. hektarů	63 801	38 471	15 578	14 411

Zdroj: Katastr nemovitostí

Meziroční nárůst počtu záznamů mezi roky 2017 a 2018 je ovlivněno vrácením restitučních majetků, zpět jejich majitelům (z velké většiny se jednalo o církevní instituce). Následný pokles počtu záznamů o vlastnictví v r. 2019 je pravděpodobně způsoben navyšujícím se rozsahem kůrovcové kalamity postupně se rozšiřující ze severní Moravy na území celé České republiky. Pro drobné vlastníky je velice obtížné v současné situaci přetlaku nabídky dřevní suroviny na trhu uplatnit své produkty. Jednou z nejpříjemnějších možností je prodej pozemků s nezpracovanou kalamitní hmotou větším těžařským společností.

V některých případech evidence vlastnictví pozemků není databáze kompletní. V mnoha případech chybí v centrální evidenci záznam o listu vlastnictví. Klesající tendence těchto neúplných záznamů je zjevná z tab. č. 1. I přesto se jedná v roce 2019 o 4 225 záznamů pozemků bez LV o celkové výměře téměř 14 500 ha.

4.2.2. Množství vlastníků v jednotlivých vlastnických kategoriích

Složitá ekonomická situace se zjevně odráží i v počtech vlastníků v jednotlivých vlastnických kategoriích. Minimální nárůst vlastníků právnických osob je v přímé souvislosti s poklesem vlastnictví fyzických osob i bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Tento proces je velice výrazně znázorněn v tab. č. 2 – počet vlastníků lesů v jednotlivých vlastnických kategoriích.

Tabulka 2- Počet vlastníků lesů v jednotlivých kategoriích

Rok	2018	2019
Po	13 211	13 357
Fo	350 450	348 079
BSM	27 937	27 490
Celkem	391 598	388 926

Zdroj: Katastr nemovitostí

4.2.3. Vlastnické kategorie dle plochy lesů

O celé vlastnické struktuře lesních pozemků v rámci celé ČR vypovídá tab č. 3 (plocha lesů jednotlivých vlastnických kategorií) včetně všech forem státního vlastnictví lesních pozemků.

Tabulka 3- Plocha lesů jednotlivých kategorií

Rok	2018	2019
Stát	1 412 104	1 412 952
Po	748 952	751 962
Fo	466 748	466 003
BSM	27 662	27 454
Celkem	2 655 466	2 658 372

Zdroj: Katastr nemovitostí

Ve srovnání plochy lesů dle vlastnických kategorií v tabulce č. 3 je zřejmý nárůst ve vlastnictví státních lesů téměř o 850 ha v roce 2019 oproti předchozímu roku. Do této kategorie zařazujeme nejen majoritního správce státního lesního majetku - Lesy České

republiky, s.p., ale také Vojenské lesy a statky ČR, s.p., a lesní majetek ve správě státních organizací podléhajících ministerstvu životního prostředí nebo ministerstvu školství.

V případě právnických osob došlo meziročně k nárůstu o 3 012 ha. Tento proces navyšování výměry v případě právnických osob je zřejmě způsoben nákupy pozemků od fyzických osob (např.: nákupy od fyzických osob nemajících nadále zájem v této situaci využívat lesní majetek, bez očekávané výnosovosti).

Snížení podílu vlastnictví u fyzických osob v roce 2019 oproti roku 2018 je zhruba ve stejné toleranci do 1% jako v kategorii bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Z uvedených údajů lze odvozovat, že obdobný pokles v obou těchto kategoriích může být způsoben podobnými příčinami, které nutí vlastníky obou kategorií prodat majetek.

4.2.4. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů je zvláštní kategorie. V oficiálních datech (Zelená zpráva, ÚHUL) ji nenalezneme, protože se zahrnuje do kategorie fyzických osob.

Ve skutečnosti se jedná o manželský pár, kde se rozhoduje společně a nerozdílně. Nelze říci, že je tomu tak i ve skutečnosti.

Tabulka 4 - Souhrn vlastnictví BSM

Rok	2018	2019
Počet vlastníků	27 937	27 490
Plocha	27 662	27 454

Zdroj: Katastr nemovitostí

Jak je zřetelné z tabulky č. 4. došlo při srovnání mezi roky 2018 a 2019 k poklesu počtu vlastníků o 447 jednotek. Tento jev může být způsoben nejpravděpodobněji prodejem majetku, protože aktuální situace výnosovosti je velmi mizivá. Dalšími možnostmi vzniku úbytku může být rozpad manželství nebo také smrt jednoho z manželů. S touto situací, kdy dochází k poklesu vlastnictví, je spojena i plocha dané kategorie. Která při prodeji v této skupině klesá.

Tabulka 5 - Velikostní struktura BSM

Kategorie (velikost majetku v ha)	počet vlastníků	podíl z počtu	plocha kategorie	podíl z plochy	Meziroční nárůst počtu	Meziroční nárůst plochy ha
>1000	1	0,004%	1 076,10	3,92%	0	0
250 - 1000	0	0,00%	0,00	0,00%	0	0
100 - 250	3	0,01%	508,82	1,85%	0	6
50 - 100	16	0,06%	1 142,39	4,16%	1	35
10 - 50	239	0,87%	4 130,91	15,05%	-2	-51
5 - 10	627	2,28%	4 250,70	15,48%	0	10
3 - 5	1 038	3,78%	3 971,52	14,47%	-2	-11
1 - 3	4 247	15,45%	7 283,92	26,53%	-65	-132
0,5 - 1	3 788	13,78%	2 739,97	9,98%	-47	-29
0,1 - 0,5	7 849	28,55%	2 002,43	7,29%	-120	-30
≤ 0,1	9 682	35,22%	347,55	1,27%	-212	-8
Celkem	27 490	100,00%	27 454	100,00%	-447	-211

Zdroj: Katastr nemovitostí

Jak je zřetelné ze struktury vlastníků BSM uvedené v tabulce č. 5, s rostoucí výměrou klesá i podíl počtu vlastníků této kategorie. Nejnižší podíl je v majetcích nad 1000 ha resp. nad 100 ha, od 10 do 50 ha narůstá podíl na 0,87% a počet vlastníků se zvyšuje několikanásobně od kategorie 50 – 100 ha. Všeobecně lze říci, že se snižováním výměry majetku stoupá i počet vlastníků BSM v jednotlivém rozpětí majetku. V kategorii 5 – 10 ha je podíl těchto vlastníků v rámci České republiky 627, což činí 2,28%. V kategorii 3 – 5 ha stoupne podíl téměř násobně na 1038 vlastníků, což činí 3,78%. Podíl tohoto druhu vlastnictví rapidně stoupne v kategorii 1 - 3 ha, což činí 4 247 vlastníků a podíl se zvýší na 15,45%. Obdobný počet vlastníků je i v kategorii 0,5 – 1 ha (3 788 vl. = 13,78%). V kategorii 0,1 – 0,5 ha opětovně stoupne podíl násobně na 7 849 vlastníků (28,55%). Nejpočetnější kategorií BSM je výměra lesních pozemků menší než 0,10 ha, kde je podíl na celkovém množství BSM 35,22%.

Z uvedených údajů lze téměř s jistotou dovodit, že tato kategorie vlastnictví je zásadním způsobem vázána na celkovou výměru vlastněného majetku. Pokud lze usuzovat, absolutní většinu tvoří majetky od 0,1 ha do 5 ha, což z celkového množství představuje 96,78%. Z provedené kvalitativní analýzy jednoznačně vyplývá, že tato kategorie vlastnictví je úzkým způsobem vázána na vlastnictví jiného nemovitého majetku ve společném vlastnictví manželů (rekreační chalupy, budovy pro trvalé bydlení nebo chaty). Rekreační chalupy jsou budovy určené přednostně k dočasnému sezónnímu bydlení. Původním účelem těchto budov bylo trvalé osídlení vesměs se zemědělským zaměřením. Do kategorie BSM vstupovaly tyto objekty vč. lesních pozemků v rámci dědického řízení. Později se stává převládajícím způsobem nabytí koupě za účelem rekreačních pobytů. Zvláštní kategorií jsou objekty rekreačních chat postavené v předchozích obdobích na lesních pozemcích v rámci trendů příslušné politické doby a situace. Původně tyto objekty byly specifikovány pouhým pronájem pozemků ve státním vlastnictví za účelem výstavby dočasného objektu určeného k rekreaci. Po roce 1989 valná většina vlastníků těchto objektů dosáhla koupi pozemků jednak pod objektem a jednak souvisejícího pozemku, který byl vesměs ponechán v kategorii lesních porostů.

4.3. Kvalitativní analýza

Všeobecně lze konstatovat, že kvalitativní výzkum zjišťuje chování lidí a jejich příčiny či prvotní podněty. Rozhodování majitelů nepřichází bezdůvodně. Vždy je zde nějaký nápad, myšlenka nebo tlak okolního prostředí. Zaměření či směr hospodaření je do značné míry dán osobností vlastníka. Rozhodujícím základem je i rozsah vzdělání v daném oboru nebo schopnost zajistit si potřebné informace. Rozpětí lze identifikovat od kategorie odborníků v daném oboru (v tomto případě lesnické vzdělání) až po vlastníky spoléhající se výhradně na rady a doporučení odborného lesního hospodáře.

Na začátku kvalitativní analýzy je třeba stanovit konkrétní specifikace problému a určit cíl. Je možné stanovit i více cílů, jako v tomto případě. Ty pomohou k lepší orientaci v problematice, s možným výhledem na budoucí vývoj. Dalším bodem při zpracování analýzy je sestavení plánu výzkumu. Podle něj se musíme řídit, aby nedošlo k chaotickému jednání a rozrůzněnosti zajištěných dat. Sem lze zařadit plánovaný počet oslovených respondentů při dotazníkovém šetření. Dále také rozsah dotazníku k oslovení. A především volba metodiky výběru. Zde je možnost volby ze dvou variant, náhodný nebo cíleně zaměřený výběr. Třetím bodem v pořadí je sběr údajů a dat. Je to komplex, který zabere svojí náročností nejvíce času. V konečné fázi analýzy je pozornost zaměřena na zpracování dat, které byly získány. Neméně důležitý je i přístup zpracovatele k jednotlivým vybraným vlastníkům. V tomto ohledu je nenahraditelný osobní kontakt a podrobné zjištění motivačních procesů. Důkladné zaznamenání doprovodných údajů k dotazníku mi umožnilo provést podrobnější analýzu k jednotlivým otázkám. Na úplný závěr, se provede vyhodnocení analýzy.

4.3.1. Vyhodnocení analýzy

Otázka č. 1 - Jaká je velikost Vašeho majetku a jeho vzdálenost od bydliště?

podotázka a) velikost Vašeho lesního majetku

Tabulka 6 - Velikost majetku

	velikost majetku (ha)					
respondent	< 0,50	0,51 - 1,00	1,01 - 2,00	2,01 - 5,00	5,01 - 10,00	> 10,01
počet respondentů	31	62	22	18	3	1

Zdroj: Vypracováno autorem

Velikost majetku je základním řídicím parametrem v oblasti péče o majetek a formu jeho spravování. Je i zásadním bodem v rozhodování vlastníka o jeho využití a výnosových možnostech spravovaného majetku. V souboru respondentů je maximální počet vlastníků s lesním majetkem 0,51 – 1,00 ha. V druhém pořadí četnosti vlastníků jsou vlastníci s lesním majetkem do 0,50 ha

podotázka b) vzdálenost Vašeho lesního majetku od bydliště

Tabulka 7 - Vzdálenost od bydliště

	vzdálenost od bydliště (km)				
respondent	< 5,0	5,1 - 10,0	10,1 - 20,0	20,1 - 50,0	> 50,1
počet respondentů	12	23	47	23	32

Zdroj: Vypracováno autorem

Vzdálenost od bydliště je rozhodujícím parametrem především v otázkách péče o lesní majetek vlastními silami manželů nebo i za pomoci členů nejbližší rodiny. Vzdálenost od bydliště byla konstruována jako vzdálenost od trvalého bydliště bez dalšího rozvedení příslušného dotazu. Tato oblast je specifická v otázce dalšího bydliště, vesměs jako forma pobytu na rekreační chalupě nebo chatě. Vlastníci s trvalým bydlištěm nad 20 km od lesního majetku jsou ve většině případů dědici po předcích s hospodářským zázemím v místě jejich narození a se vztahem k majetku jednoho z manželů. Specifickou skupinou těchto vlastníků jsou noví vlastníci lesních pozemků, kteří nabyli majetek koupí rekreační chalupy (původně drobných zemědělských usedlostí) a po r. 1989 v rámci restitučních procesů opětovně nabyli užívacího práva k majetku.

Otázka č. 2 - Jak došlo k nabytí majetku

Tabulka 8 - Nabytí majetku

respondent	nákup	dědictví	restituce	jiný způsob
počet respondentů	34	71	24	8
% podíl z celk. počtu	25	52	18	6

Zdroj: Vypracováno autorem

Jak je patrné z tabulky č. 2 je největší podíl respondentů jenž nabyli majetek formou dědického řízení jednoho z manželů. Tento podíl ovšem nevypovídá o celkových počtech převodů majetku touto formou. Ve většině případných převodů dochází k nabytí majetku pouze jedním z manželů. Na přímý dotaz manželů, kteří zdělili majetek po rodičích manžela, proč mají zapsaný majetek formou SJM byla odpověď následující: „bylo to přání manželových rodičů“.

Forma nabytí nákupem majetku je ve většině případů spojena s nákupem nemovitostí. V této kategorii převládá s naprostou převahou nákup staveb určených především k rekreačním účelům. Jak vypovídá i trend posledních několika let, většinová populace se zásadním způsobem odchyľuje od formy zahraniční rekreace k formě spojené k víkendové rekreaci na vlastní chalupě v dosažitelné vzdálenosti od sídelních aglomerací. Původní koncepce nákupu rekreační chalupy a s ní i nákup připojených lesních pozemků je v současném období často nahrazována výstavbou nových objektů s plnou vybaveností a možností dojíždění do zaměstnání.

Po ukončení hlavní vlny restitučních procesů z období devadesátých let minulého století postupně klesá i podíl tohoto způsobu nabytí lesního majetku v záznamech a evidenci katastrálních úřadů. V tomto období bylo navraceno vlastnické právo k lesním pozemkům buď přímo vlastníkům, nebo jejich zákonným dědicům. Poměrně malá skupina vlastníků nikdy nepozbyla vlastnického práva, avšak pozbyla práva disponovat s vlastním majetkem. Z osobních rozhovorů s některými vlastníky jim byla navracena užívací práva k majetku počátkem devadesátých let a většina se vyjádřila asi ve smyslu, než nám to vrátili, tak státní lesy provedly těžbu.

Jiný způsob nabytí lesního majetku byl pouze formální dotaz na doplnění jednotlivých možností, avšak zaznamenala jsem i možnosti darování lesního majetku.

Otázka č. 3 - Kdo se o les stará?

Tabulka 9 - Kdo se o les stará

respondent	muž	žena	společně
počet respondentů	73	13	51
% podíl z celk. počtu	53	9	37

Zdroj: Vypracováno autorem

Rozložení odpovědnosti za obhospodařovaný majetek je zřejmě odrazem navyšujícího se podílu žen na rozhodovacích procesech v celé společnosti. Ještě na přelomu osmdesátých a devadesátých let by byl zřejmě poměr zcela odlišný. Poměr 53% mužů v rozhodování o společném majetku bude samozřejmě do budoucna klesat a lze s jistou pravděpodobností předpokládat, že se postupně bude vyrovnávat s podílem na rozhodovacích procesech se ženami. Podíl společného rozhodování obou manželů bude zřejmě oscilovat dle zjištěných údajů. Současný trend ve společnosti a snižování počtu uzavřených manželství se zákonitě projeví i v této kategorii společného vlastnictví majetku a podílu na rozhodovacích procesech v péči o les.

Dle konzultačních schůzek a vyjádření odborných lesních hospodářů se stále zvyšuje podíl žen na odborných požadavcích a dotazech.

Otázka č. 4 - Kdo vyplňuje tento dotazník?

Tabulka 10 - Kdo vyplňuje dotazník

respondent	muž	žena	společně
počet respondentů	12	58	67
% podíl z celk. počtu	9	42	49

Zdroj: Vypracováno autorem

Na rozdíl od předchozí otázky (kdo se o les stará) tento dotaz nepodléhá zdvořilostním ani společenským pravidlům. V tomto případě je zřejmé, že administrativní otázky ohledně obhospodařování majetku jsou převážně zajišťovány ženami. Samozřejmě se zde odráží i mnoho vedlejších vlivů např. společenské postavení obou partnerů, úroveň vzdělání a komunikační schopnosti. Vysoký podíl v kategorii společného vyplnění dotazníku může být a zřejmě je i zkreslen zdvořilostí v opačném směru od předchozí otázky.

Otázka č. 5 - Jak často svůj les navštěvujete?

podotázka a) z důvodů hospodářských

Tabulka 11 - Návštěva lesa z hospodářských důvodů

respondent	1x/ týden	1x/ měsíc	jinak
počet respondentů	14	42	81
% podíl z celk. počtu	10	31	59

Zdroj: Vypracováno autorem

Periodicita kontroly majetku je zásadním způsobem ovlivňována vzdáleností od bydliště a stupněm ohrožení v poměru s hodnotou lesa ev. případně osobním vztahem k majetku. Poměrně vysoký podíl (10%) kontroly majetku v periodě 1x týdně může být způsoben současnou situací v ochraně lesa a kalamitním rozšířením kůrovce. Osobní zodpovědnost za stav lesa je zřejmě motivována nejen hospodářskými ale i historicky ustálenými povinnostmi majitelů. Jistý vliv se projevuje i ve znalostech ochrany lesa a snaha zajistit si vlastními silami instalaci a kontroly obranných opatření.

Podíl v kategorii měsíční kontroly majetku (31%) je pravděpodobně ovlivněn stejnými podněty jako u kategorie kontrol 1x týdně, ale s omezenými možnostmi vlastníka na časovou náročnost a vzdálenost majetku od místa trvalého nebo převládajícího bydliště. Do tohoto podílu na celkových hodnotách se zjevně promítá možnost cestování a časová náročnost v této kontrolní činnosti.

Poměrně vysoký počet vlastníků provádějících kontrolní nebo pochůzkovou činnost se zjišťováním okamžitého stavu vlastního lesního majetku je způsoben zřejmě jednak nedostatkem časového prostoru, velikostí a hodnotou majetku (ev. ztráty) nebo jak uvedli mnozí vlastníci, spoléháním se na odborného lesního hospodáře. V tomto případě se jedná o chybnou a v zásadním případě mylnou představu o funkci OLH.

podotázka b) z jiných důvodů

Tabulka 12 - Návštěva lesa z jiných důvodů

respondent	1x/ týden	1x/ měsíc	jinak
počet respondentů	6	25	106
% podíl z celk. počtu	4	18	77

Zdroj: Vypracováno autorem

Počet respondentů uvádějících pochůzky po vlastním majetku z jiných důvodů než hospodářských v kategorii 1x týdně je zřejmě úzce spjat s ekonomickými důvody a nelze jej formulovat pouze jako pochůzku z jiných důvodů. Ve většině případů se jedná o jiné aktivity vlastníka ve spojení jeho lesním majetkem např. myslivost nebo kynologie.

Překvapující je poměr v kategorii návštěvy majetku v delším časovém horizontu než 1x měsíčně. Většina respondentů uvedla jako důvod pochůzky rekreační motivaci v době dovolených.

Otázka č. 6 – Kdo se zabývá správou Vašeho majetku

Tabulka 13 - Kdo se zabývá správou majetku

respondent	manželé	OLH	někdo jiný
počet respondentů	5	125	7
% podíl z celk. počtu	4	91	5

Zdroj: Vypracováno autorem

V otázce odborné správy majetku je rozhodujícím prvkem výkon funkce odborného lesního hospodáře určeného orgány státní správy lesů (91%). Pouze 4% respondentů uvedla jako výkonného OLH jednoho z manželů. Ve všech případech se jedná o starší respondenty, kteří mají historické vazby na Lesy České republiky, s.p. nebo na orgány státní správy a zásadním způsobem nesouhlasí s koncepcemi péče o lesní porosty dle jednotného vzoru LČR, s.p..

Obdobný poměr je i v kategorii „někdo jiný“. Ve většině případů se jedná o rodinné příslušníky nebo blízké příbuzné.

Očekávaný vysoký podíl výkonu odborné správy lesního majetku formou odborného lesního hospodáře je zřejmě odrazem rozložení velikosti spravovaného lesa. Ve většině případů je výkonem této funkce pověřen státní podnik LČR, s.p.. V rámci lokálního rozložení

dle jednotlivých ORP (obec s rozšířenou působností) jsou i případy, kdy je touto funkcí pověřena fyzická osoba.

Otázka č. 7 – Správou (hospodařením) se zabýváte sami

podotázka a) prostřednictvím

Tabulka 14 - Hospodaření v lese prostřednictvím

respondent	vlastní síly	dodavatel
počet respondentů	98	39
% podíl z celk. počtu	72	28

Zdroj: Vypracováno autorem

Vlastními silami obhospodařuje majetek 72% vlastníků majetku. Jedná se především o nezbytné pracovní činnosti týkající se ve většině případů pěstební činnosti. Poměrně vysoká finanční nákladnost na tyto výkony je ve většině případů kompenzována vlastní prací nebo za pomoci příbuzných. Odborně jednoduché práce od likvidace klestu přes zalesnění vč. ochrany kultur proti zvěři je z finančních důvodů ve většině případů prováděno vlastníky lesních pozemků. Tento trend se obrací až ve fázi těžební činnosti. Část vlastníků je schopna vlastními silami provádět výchovné zásahy (prořezávky) pod odborným dohledem příslušného OLH. Situace se zásadně mění již ve fázi provádění těžebních zásahů v probírkových porostech -40 r. a podstatně narůstá podíl dodavatelských služeb v těžebních činnostech od probírek +40 r. nebo zpracování nahodilých těžeb nebo mýtních úmyslných těžeb. Komplikace s realizací vytěžené dřevní hmoty na trhu se dřívím nutí jednotlivé vlastníky prodávat dříví přímo v lese nastojato jednotlivým těžařským společnostem.

Ojedinelé jsou případy, kdy vlastník lesa provádí těžbu prostřednictvím dodavatele, formou OSVČ a dřevní surovinu si nechává následně zpracovat v drobných pilařských provozovnách pro vlastní potřebu nebo v rámci potřeb širší rodiny.

Komplexní dodavatelskou činnost lze vysledovat pouze na větších majetcích a to v jediném případě s majetkem vlastníků nad 10 ha.

podotázka b) preferujete obnovu

Tabulka 15 - Preference obnovy

respondent	přírozená	umělá
počet respondentů	89	48
% podíl z celk. počtu	65	35

Zdroj: Vypracováno autorem

Preference jednotlivých forem obnovy je velice úzce navázána na odbornou úroveň lesního hospodáře. Poradenská činnost jednotlivých výkonných pracovníků má zásadní vliv na obnovní postupy jednotlivých vlastníků. V těchto případech se jedná nejen o generační rozdílnost názorů, ale i o názorovou roztržičnost zaměstnavatele OLH. Poměrně časté změny koncepce lesního hospodářství v rámci celé České republiky mají i podstatný vliv na hospodaření drobných vlastníků. Je velice překvapující vysoký podíl vlastníků preferujících přírozenou obnovu lesa. Na tento stav má vliv zjevně mnohem více podnětů. Od ekonomických aspektů s minimální finanční nákladností až po nezávislost pracovníků v oblasti odborné správy na svém zaměstnavateli.

Otázka č. 8 – Výběr odborného lesního hospodáře, znáte svého odborného lesního hospodáře, jak často spolu komunikujete, co pro Vás převážně vykonává OLH

podotázka a) výběr odborného lesního hospodáře

Tabulka 16 - Výběr odborného lesního hospodáře

respondent	vybrali sami	byl přidělen
počet respondentů	12	125
% podíl z celk. počtu	9	91

Zdroj: Vypracováno autorem

Výběr odborného lesního hospodáře je zásadním způsobem ovlivněn postojem vlastníků k majetku. Vlastní výběr OLH je určován i finančními možnostmi a výnosovostí majetku. Vlastní výběr preferují majitelé s možností výkonu této funkce vlastními silami jednoho z manželů nebo možnostmi v rodině. Výběr vlastního OLH je často motivován neschválením záměru stávajícím odborným hospodářem především v oblasti těžebních prací, které jsou v rozporu s legislativou.

podotázka b) znáte svého odborného lesního hospodáře

Tabulka 17 - Respondent zná svého odborného lesního hospodáře

respondent	znám	neznám
počet respondentů	118	19
% podíl z celk. počtu	86	14

Zdroj: Vypracováno autorem

Podíl 14% vlastníků, kteří neznají svého odborného lesního hospodáře je zřejmě odrazem podílu vlastníků, kteří o svůj majetek nemají zájem nebo se jedná o lesní porosty, které v nejbližším časovém horizontu neslibují žádný výnos. Přímá komunikace s vlastníky lesních pozemků potvrzuje i možnosti změny v personálním obsazení výkonných OLH v rámci LČR, s.p. a na úřadech s rozšířenou působností. Současná situace neumožňuje vlastníkům rychle a snadno zjistit po zadání parametrů lesního pozemku (katastrální území, parcelní číslo) svého odborného lesního hospodáře včetně kontaktu. Situace se zásadně komplikuje pokud manželé mají pozemky na více lokalitách v rámci organizační struktury LČR, s.p. nebo ve více okresech.

podotázka c) frekvence komunikace s OLH

Tabulka 18 - Frekvence komunikace s OLH

respondent	1x/ týden	1x/ měsíc	jinak
počet respondentů	4	26	107
% podíl z celk. počtu	3	19	78

Zdroj: Vypracováno autorem

Frekvence komunikace s OLH je zřejmě ovlivněna aktuálním stavem a potřebami vlastníků v konkrétních úředních výkonech. Podíl 3% vlastníků komunikujících 1x týdně je dán potřebou řešit okamžitou situaci v porostech buď v souvislosti se zpracováním kůrovcového dříví nebo pomocí OLH v komunikaci a poradenské činnosti v oblasti žádostí o jednotlivé dotační tituly. Běžná agenda např. vyrozumění o záměru provádění těžebních zásahů nad povolený legislativní limit je v současné době vyřizována elektronickou formou.

Komunikace s OLH 1x měsíčně (19% respondentů) je běžnou součástí poskytovaných poradenských služeb týkajících se i oblastí přímo nesouvisejících s předmětem výkonu OLH.

Jedná se především o žádosti vlastníků na doporučení firem ev. OSVČ provádějících těžební činnosti nebo žádosti vlastníků o informaci a možnosti realizace vyrobeného dříví na trhu.

Podíl vlastníků komunikujících s OLH v jiném časovém horizontu (78%) je dán pouze potřebou řešit konkrétní případy týkajících se lesního majetku. Většina vlastníků této kategorie kontaktuje příslušného pracovníka pouze po písemné výzvě ze strany organizace zajišťující výkon OLH v otázkách zpracování kůrovcem napadené hmoty nebo zpracování nahodilých těžeb, jejichž ponechání v porostu ohrožuje stav lesa ostatních majitelů.

podotázka d) co pro Vás dělá OLH

Tabulka 19 - Co dělá OHL pro respondenta

respondent	odborná, poradenská činnost	vedení LHE	zpracování projektů činnosti
počet respondentů	53	12	72
% podíl z celk. počtu	39	9	53

Zdroj: Vypracováno autorem

Překvapivě nízký podíl u kategorie „vedení lesní hospodářské evidence“ (pouze 12 respondentů s podílem 9%) je zjevně výsledkem zásadního nepochopení významu vedení prvotních evidencí. U drobných vlastníků není důsledně vyžadována ani od orgánu státní správy lesa.

Odborná poradenská činnost je využívána vlastníky ve větším rozsahu především v posledních 5 letech v souvislosti s kalamitními škůdci (kůrovec) a následnou obnovou kalamitních holin. Jistou specifičností jsou i informace požadované od OLH o možnostech zpracovatelských firem a obchodních společnostech v rámci zpracování kalamity a realizace vyrobené dřevní hmoty na trhu vč. cenových relací dle jednotlivých sortimentů.

Převládající většina respondentů uvádí za podstatný přínos práce OLH zpracování projektové dokumentace (72 respondentů – 53% oslovených). V převážné většině se jedná o podkladové materiály, které jsou součástí žádostí o jednotlivé dotační tituly. V posledních několika letech vyvolaly pozornost mnoha vlastníků náhrady za zpracované resp. realizované kůrovcové dříví. Menší podíl v otázkách projektových dokumentací zaujímají žádosti o dotace na zalesňování kalamitních holin a nejmenší podíl zaujímají podklady pro dotační tituly týkající se provedení výchovných zásahů.

Otázka č. 9 – Záměry s lesem do budoucna

Tabulka 20 - Záměry s lesem do budoucna

respondent	nechat stávající stav	prodat	změnit způsob hospodaření	navýšení výměry
počet respondentů	31	83	9	14
% podíl z celk. počtu	23	61	7	10

Zdroj: Vypracováno autorem

Nejmenší počet dotázaných vlastníků lesa uvádí záměr změnit způsob hospodaření na vlastním majetku (9 resp. – 7%). Z tohoto záměru „do budoucna“ lze vyvodit pouze jediný závěr. Vlastníci předpokládají jisté očekávatelné změny ve všech oblastech lesního hospodářství. Zásadní postoj v tomto přístupu je vyvolán ve většině případů častými změnami a střídáním klimatických podmínek a následnými kalamitami. Tato kategorie vlastníků se snaží zabezpečit lesní majetek jednak proti vlivu kůrovce a samozřejmě i proti vlivu častějších větrných kalamit (Kyrill, Ema, Ivan). Tato kategorie je úzce navázána na způsob nabytí lesního majetku (viz otázka č. 2). Valná většina vlastníků, která uvádí možnost změnit způsob hospodaření, nabyla tohoto majetku dědictvím po rodičích jednoho z manželů. Otázka změny způsobu a koncepce hospodaření je zásadním způsobem vázána na historické vlastnictví a vyvolává pocit odpovědnosti nejméně u jednoho z manželského páru. Tato odpovědnost vůči předchozím generacím zavazuje nové vlastníky k řádnému hospodaření na „svěřeném“ majetku a jejich snahu předat lesní majetek další generaci v naprostém pořádku a ještě v lepší kondici.

Zřejmě obdobným způsobem jako u předchozí kategorie vlastníků směřuje i koncepce navyšování výměry vlastního majetku. V převážné většině se jedná o finančně zajištěné vlastníky s možností navýšení investic do lesních pozemků. Tito vlastníci preferují nákupy pozemků v této pro ně ekonomicky výhodné situaci.

Ponechat stávající stav a nepodléhat žádným změnám uvedlo 31 respondentů, což činí cca 23% vlastníků.

Záměr prodeje lesního majetku uvedlo 83 respondentů (61%). V převládající většině se jedná o majitele lesních pozemků, kteří očekávali stabilní výnosy ze svého majetku, avšak situace na vnitřním trhu jim způsobila finanční ztráty. Část respondentů uvádí i důvod prodeje následnou vysokou finanční náročnost na asanaci škod způsobených kůrovcem a obavy z finančních postihů ze strany orgánů státní správy. Do této kategorie mnohdy spadají

i vlastníci, kteří si většinu prací na majetku zajišťovali vlastními silami a s ohledem na věk nebo zdravotní stav mají obavy z nezvládnutí objemu prací.

otázka č. 10 – Jiný výnos, než jen produkce dřeva

Tabulka 21 - Jiný výnos, než jen produkce dřeva

respondent	Ne	prodej klestu	myslivost	ostatní
počet respondentů	129	3	5	0
% podíl z celk. počtu	94	2	4	0

Zdroj: Vypracováno autorem

Drtivá většina respondentů (94%) uvádí jako jediný výnos z lesního majetku produkci dřevní hmoty. Uvedená 2% vlastníků realizovala i prodej klestu ve většině případů pro energetické účely a to pouze jednorázově. Prodej této komodity je úzce navázán na blízkou vzdálenost velkých vlastníků a zájem firem rozšířit počty zájemců o prodeje. Vlastníci neuvedli časovou specifikaci jednotlivého obchodního kontraktu. V současné kalamitní situaci na celém území ČR se spíše jedná o snížení nákladů na likvidaci klestu v rámci příprav porostů na obnovu. Prodej klestu snižuje celkové náklady na jeho likvidaci cca o 45 – 50 Kč na 1 m³ vytěžené suroviny.

Z celkového počtu respondentů uvedlo i jiný výnos z majetku a to myslivost cca 4% (5 respondentů). Jedná se hlavně o skupinu vlastníků jejichž pozemky jsou součástí honiteb, které podléhají požadavkům na transparentní pronájem v rámci LČR, s.p. a součástí výnosu je i náhrada za přičleněné pozemky k honitbě. Další část těchto respondentů je úzce vázána na myslivecké hospodaření v příslušném honebním společenstvu a považuje výnos ze svého majetku i produkci zvěřiny a navazujících mysliveckých požitků.

otázka č. 11 – Jaký je váš názor na obecné užívání lesů. Souhlasíte s volným sběrem a vstupem do lesů?

Tabulka 22 - Názor na obecné užívání lesů

respondent	Ano	Ne
počet respondentů	64	73
% podíl z celk. počtu	47	53

Zdroj: Vypracováno autorem

V otázce volného vstupu do soukromých lesů a sběrem ostatních produktů je názorový podíl respondentů rozdělen zhruba na dvě stejné poloviny. Celkem 47% dotázaných preferuje volný vstup a sběr plodin a cca 53% s tímto nesouhlasí. Zřejmě podstatnou příčinou těchto názorů je velikost a produktivnost vlastního majetku. Majetkově větší vlastníci tento historický princip odmítají a to už z několika důvodů. Jedním z mnoha názorů je otázka proč musím jako vlastník strpět využívání mých lesů většinovou populací a bez náhrady ze strany státu nechat volně přístupné požitky z mého majetku. Část vlastníků by uvítala alespoň částečnou státní kompenzaci za tyto služby nebo zpoplatnění vstupu.

U drobných vlastníků lesního majetku převládá spíše obava ze zákazu volného vstupu a přístupu k vlastnímu majetku. U těchto převládá jistá obava, že pokud by se chtěli dopravit do vlastních lesních porostů např. s technikou, bylo by nezbytné uhradit ostatním majitelům jistý poplatek za průjezd. Důvodné obavy z tohoto stavu a možnosti zneužití např. k levnému nákupu majetku bez přístupu z veřejné komunikace jsou zjevně podloženy zkušenostmi z českého právního řádu v oblasti jiných než lesních pozemků.

otázka č. 12 – Pokud ne, chtěli byste právo

Tabulka 23 - Změna práva obecného užívání lesů

respondent	zrušit	zpoplatnit	omezit sběr
počet respondentů	8	42	23
% podíl z celk. počtu	6	31	17

Zdroj: Vypracováno autorem

Názorový poměr respondentů preferujících zákaz volného vstupu do lesních porostů se zásadním způsobem liší v řešení tohoto historického střetu. Zhruba 6% by upřednostnilo úplný zákaz a cíleně prosazovat výhradní právo vlastníka. Celkem 17% dotázaných by omezilo volný sběr produktů zřejmě s jistou specifikací formou zákona, vyhlášky nebo na povolení vlastníka pozemku. Asi nejpřímější názorový proud většiny dotázaných v této kategorii otázek by upřednostnil zpoplatnění jednak samotného přístupu na pozemky a současně prodej ostatních produktů vlastního lesa zájemcům, zřejmě za tržní ceny.

5. Diskuze

Vlastnictví lesů je téma, které není v takové míře diskutované jako např.: uvolňování CO₂ do ovzduší. Ale i tento předmět má svoje důležité zastoupení. Vlastnictví lesních pozemků a kategorie tohoto vlastnictví (fyzické osoby, právnické osoby atd.) podstatným způsobem rozhodují o koncepci a směřování vývoje v obhospodařování lesních pozemků. Fyzické osoby upřednostňují konzervativní způsob a stabilní výnosy z lesního majetku – v převážné většině se jedná o výnosy spojené s produkcí dřevní hmoty pro vlastní potřebu. U právnických osob jsou koncepční směry v hospodaření mnohem rozmanitější. Část těchto vlastníků směřuje k maximalizaci výnosů z nakoupeného majetku, část vlastníků se pokouší většinu výnosů opětovně investovat do lesního majetku s vidinou maximálního výnosu při prodeji ve vhodné dobu (střednědobá investice v horizontu 10 – 20 let). Poslední skupinou v této kategorii jsou investoři předpokládající dlouhodobé držení majetku bez časového ohraničení. V této skupině lze s jistou mírou vysoké pravděpodobnosti předpokládat nová koncepční řešení včetně změn druhové skladby jednotlivých porostů.

Podstatnou většinu lesů v České republice mají ve správě státní organizace (Lesy České republiky, s.p., Vojenské lesy a statky, Školní polesí atd.). Historické souvislosti nás opravňují k převládajícímu názoru o kvalitě a progresivitě v hospodaření na lesním majetku. Záměrem státu v jednotlivých obdobích nebylo vždy vzorné hospodaření a přijímání nových myšlenek a trendů. Odstrašujícím případem je systém hospodaření mezi roky 1948 – 1989, kdy se lesní porosty stávají pouze zdrojem suroviny k budování imaginární socialistické společnosti. Tento direktivní a byrokratický systém hospodaření byl příčinou zaostávání celého segmentu tohoto tzv. lesního průmyslu. Jakékoliv změny v druhové skladbě a přizpůsobení se novým klimatickým podmínkám byly považovány za nabourávání socialistického způsobu života. Pomalý přechod k soukromému využívání lesního majetku po roce 1989 převládá až do dnešní doby. Neustálé legislativní změny a zasahování do práv vlastníků formou vyhlášek a nařízení, zásadním způsobem brzdí vývoj a zkoušení nových metod. Podstatným parametrem v tomto direktivním systému je i vypisování dotačních modelů v rámci přidělování finančních prostředků z fondů EU. Je to nový modernější způsob jak direktivně ovlivňovat hospodaření drobných vlastníků až do úrovně dřevinné skladby jejich porostů. Kvalitní komunikace a informovanost jsou velmi důležité. Jak uvádějí Hogg a kol. (2005) typologie vlastníků lesů, která odlišuje skupiny s ohledem na příslušné charakteristiky a která je použitelná v terénu, může pomoci účinněji zacílit politiku lesů na konkrétní skupiny vlastníků.

Vlastník je komplikovaná osoba, pokud mu vládní organizace porozumí, je zde místo na zlepšení. Především českého vlastníka ovlivňují stále ještě nedávné historické aspekty minulých režimů, kdy se lidé spoléhali jen sami na sebe a nečekali žádnou pomoc ve formě kompenzací od státu. Po těchto historických zkušenostech, bude velmi složité a časově náročné jednotlivé majitele přesvědčit o opačné situaci. Významnou úlohu v tomto komunikačním systému sehrávají především orgány státní správy lesů organizačně navázané na obce s rozšířenou působností. Časté nedostatky ovlivňují představy těchto orgánů o důsledném direktivním způsobu komunikace s jednotlivými vlastníky. Staré a přežitě představy o moci státních úředníků lze jen obtížně odbourávat a to z obou stran. Významným přínosem jsou i poznatky z některých úřadů státní správy lesů, které přistupují k vlastníkům lesa jako poradenský orgán s vysokou odbornou způsobilostí. Avšak ty tvoří v současné době ojedinělé výjimky.

Aby bylo dosaženo kvalitní komunikace, musí být vyslechnut i požadavek. Následně se získanými informacemi lze pracovat dál úpravou lesnického managementu. Všechny faktory jsou úzce provázány a při správném nastavení je díky nim možné kvalitní ochrany lesů.

Na začátku je důležité oslovení majitelů popř. lidí zabývajících se správou majetku. V takovém případě se musí komunikace zaměřit především na majitele, který by měl dále komunikovat se svým správcem. Díky správně zvolené osvětě, se majitelům vysvětlí, že les i když jeho výnosnost není aktuálně velká, může z jeho vlastnictví mít prospěch. Nemusí tak docházet k prodejm velkým firmám, kterým jde jen o rychlý zisk.

S přibývajícím vlastnictvím žen, se mění i postoje k hospodaření lesů. Tento jev můžeme zaznamenat i v provedené kvalitativní analýze bezpodílového spoluvlastnictví manželů, kdy respondentům byla položena otázka: „Kdo se o les stará“, zda muž, žena či společně. Zde podle výsledků můžeme konstatovat, že společně hospodaří téměř 45% dotázaných. Tato vyrovnanost je pro budoucí vývoj lesnického management velmi podstatná, protože i jak ve své studii uvádí Nordlund, Westin (2011), ženy mají více sklon k ekologičtější orientaci, než muži. Což také může ovlivnit společenský přínos v hospodaření s lesním majetkem. K podobným závěrům dospěl i Umaerus a kol. (2019) kdy bylo z poskytnutých výsledků zjištěno, že ženy jako vlastníci lesů oceňují lesní zdroje, které nejsou považovány za tradiční produkční hodnoty, ve větší míře, než mužští vlastníci lesů. Jsou to ty hodnoty, které mají význam pro životní prostředí, rekreaci nebo společnost.

Dopad vlastnické struktury v lesnictví, může mít svoje důležité zastoupení při správném nastavení parametrů a nástrojů budoucí lesnické politiky státu. Motivace je velmi podstatným bodem pro další rozvoj v lesním hospodářství, aby se vlastník nesoustředil jen na jediný cíl, tím je výroba dřeva za účelem co nejvyšších zisků. Podstatný vliv na přeměrování cílů zde mají státní i evropské dotace. Cílení těchto titulů může zásadním způsobem ovlivnit požadavky státu ve prospěch většinové společnosti se zaměřením na ostatní funkce lesů. Kvalitní sdílení informací a poskytování bezplatné poradenské činnosti formou kvalifikovaných odborných lesních hospodářů může zlepšit nebo úplně změnit názor vlastníka na tento zdroj financování hospodaření v lesích.

Sociologické a sociálně psychologické studie ukázaly, že značné množství proměnlivosti zájmu o lesy lze vysvětlit lidskými hodnotami a obecně postoji k životnímu prostředí (Quiroga a kol., 2019). Na tento jev částečně poukazuje i vypracovaná kvalitativní studie, kde je zřetelná závislost nabytí majetku a ocenění hodnot lesa majitelem. V případě, že se jedná o majitele, který nabyl svůj majetek jen nákupem, častěji zde dochází k ocenění jen ekonomických významů ekosystémových služeb lesa. Pokud došlo k získání majetku restitucí nebo v dědickém řízení, má nový vlastník tendenci ocenit i služby bez tržního dopadu (rekreační, zdravotní, přírodoochranné, výchovné). S tímto pocitem je i často vázána odpovědnost přenechání nastupujícím generacím. Tento generační přesun motivuje některé vlastníky k aplikaci nových progresivních metod v hospodaření včetně postupné změny v druhové skladbě vlastněných porostů.

Situaci zde může využít management státu, který při správné komunikaci může s následovatelem spolupracovat ve zkvalitnění nejen v oblasti hospodaření za účelem zisku, ale také pro zlepšení služeb bez tržního dopadu. Tento majetek by mohl být využíván více pro rekreační účel nebo pro přírodoochranné funkce, díky kterým lze z dlouhodobého hlediska zlepšit i klimatické podmínky.

6. Závěr

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů je složitá kategorie vlastnictví. Každý rok se mění především pod vlivem ekonomické či politické situace. K možné změně může dojít i z nového přesvědčení vlastníka. Rozlišení vlastnictví Fo a BSM je složité, protože obecné výkazy jako např.: Zelená zpráva, je vykazují společně. Tento způsob není úplně vhodný, protože v obou kategoriích jsou pozorovatelné rozdíly. Ve chvíli, kdy je majetek ve vlastnictví dvou osob, není možné, aby ve všech rozhodujících situacích měly na vše stejný názor. Významnou roli zde má genderová vyrovnanost.

V kategorii BSM se odráží nejen psychologie jednoho vlastníka, ale hned dvou jedinců. Je velmi úzce provázána s historií celé České republiky, kdy je možno pozorovat i změny v chování jednotlivých generací. Na starší majitele mělo vliv působení komunistického režimu, se složitým porevolučním, restitučním řízením. Díky tomu se v nich drží nedůvěra ve stát a s ním spojené i podpůrné dotační programy.

Dle způsobu nabytí vlastnictví se odvíjí i způsob hospodaření a pohled na využití majetku nejen pro jeho ekonomickou funkci. Majitele s majetkem pojí i psychologické vlastnictví společně s myšlenkou přenechání odkazu dalším generacím.

Velkou kapitolou je postupné navyšování ženského vlastnictví lesů, jako i v případě BSM. Ženy mají trochu jiný pohled na lesní hospodaření. Tento názor je pro další rozvoj lesního hospodářství důležitý. Zajímají se i o jiná hlediska, než jen o těžbu a zpracování dřeva. Zohledňují především ekosystémové služby bez tržního dopadu. Snaží se s nimi dále pracovat ve formě rekreační, přírodoochranné nebo výchovné. Všechny aspekty jsou zásadní, kdy především výchova mladších generací je pro budoucí vývoj lesního hospodářství podstatná.

Pokud se oba přístupy smísí ve formě BSM, jedná se o velmi kvalitní přístup, který je nutný podporovat. Tento stav je dále výhodný pro využití lesnického managementu v lesnické politice státu. Protože pokud bude stát správně a kvalitně komunikovat s vlastníky, nejen z kategorie BSM, ale i jiných, může nastavit nástroje lesnické politiky na přesně zacílenou problematiku. To pak pomůže k řešení např.: ve zmenšení podílu smrkových monokultur, vytváření smíšených lesů na jejich přirozeném stanovišti, zadržování vody v krajině.

7. Zdroje

BAŇSKI, J., The consequences of changes of ownership for agricultural land use in Central European countries following the collapse of the Eastern Bloc. *Land Use Policy*, 2017, vol 66, s. 120 – 130.

BLANCO, J., SOURDRIL, A., DECONCHAT, M., BERNAUD, C., SAN CRISTOBAL, M., ANDRIEU, E., How farmers feel about trees: Perceptions of ecosystem services and disservices associated with rural forests in southwestern France. *Ecosystem Services*, 2020, vol. 42, s. 1 – 11.

BLUĐOVSKÝ, Z. a kolektiv. *Lesní hospodářství v České republice*. 1. Vyd. Hradec Králové: Lesy České republiky s.p., 1998, 144 s.

Česko. Vláda. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon občanský zákoník). In Sbirka zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1103. Dostupné také z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=16>>. ISSN 1211-1244

DANLEY, B., Forest owner objectives typologies: Instruments for each owner type or instruments for most owner types? *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 105, s. 72 – 82.

DROBNÍK, J., DVOŘÁK, P. *Lesní zákon. Komentář*. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 304 s. ISBN 978-80-7357-425-3

FELICIANO, D., BOURIAUD, L., BRAHIC, E., DEUFFIC, P., DOBŠINSKÁ, Z., JARSKÝ, V., LAWRENCE, A., NYBAKK, E., QUIROGA, S., SUAREZ, C., FICKO, A., Understanding private forest owners' conceptualisation of forest management: Evidence from a survey in seven European countries. *Journal of Rural Studies*, 2017, vol. 54, s. 162 – 176.

FICKO, A., LIDESTAV, G., NÍ DHUBHÁIN, A., KARPPINEN, H., ZIVOJINOVICS, I., WESTING, K., European private forest owner typologies: A review of methods and use. *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 99, s. 21 – 31.

FOLLO, G., LIDESTAV, G., LUDVIG, A., VILKRISTE, L., HUJALA, T., KARPPINEN, H., DIDOLOT, F., MIZARAITE, D., Gender in European forest ownership and management: reflections on women as “New forest owners”. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 2016, vol. 32, no. 2, s. 174 – 184.

GATTO, P., DEFRANCESCO, E., MOZZATO, D., PETTENELLA, D., Attitudes towards forest ecosystem services provision: what drives the choices of private forest owners in the Veneto region of Italy? *Book of Abstracts; Forest ownership changes in Europe: trends, issues and needs for action*, 2016, s. 116 – 120.

GUADILLA – SÁEZ, S., PARDO DE SANTAYANA, M., REYES – GARCÍA, V., Forest commons, traditional community ownership and ecological consequences: Insights from Spain. *Forest Policy and Economics*, 2020, vol. 112, s. 1 – 8.

HOGL, K., PREGERNING, M., WEISS, G., What is New about New Forest Owners? A Typology of Private Forest Ownership in Austria. *Small-scale Forest Economics, Management and Policy*, 2005, vol. 4, s. 325 – 342.

HOWLEY, P., Examining farm forest owners’ forest management in Ireland: The role of economic, lifestyle and multifunctional ownership objectives. *Journal of Environmental Management*, 2013, vol. 123, s. 105 – 112.

Institut national de l’information géographique et forestière. *Le Mémento inventaire forestier* [online]. Paris: Ministère de la transition écologique, 2020 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z WWW: < https://inventaire-forestier.ign.fr/IMG/pdf/memento_2020.pdf >.

JARSKÝ, V., DOBŠINSKÁ, Z., HRIB, M., OLIVA, J., SARVAŠOVÁ, Z., ŠÁLKA, J., Restitution of forest property in the Czech Republic and Slovakia – common beginnings with different outcomes?. *Central European Forestry Journal*. 2018, vol. 64, s. 195 – 206.

JARSKÝ, V., HRIB, M., RIEDL, M., DUDÍK, R., VENTRUBOVÁ, K., ŠIŠÁK, L., FACEMAP Country report – Czech republic. In: Živojinović (Ed.), *Forest Land Ownership Change in Europe. COST Action FP1201 FACEMAP Country Reports*. University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU), pp. 127 – 158.

KVARDA, E., ‘Non-agricultural forest owners’ in Austria – a new type of forest ownership. *Forest Policy and Economics*. 2004, vol. 6, s. 459 – 467.

LÄHDESMÄKI, M., MATILAINEN, A., Born to be a forest owner? An empirical study of the aspects of psychological ownership in the context of inherited forests in Finland. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 2013, vol. 29, no. 2, s. 101 – 110.

LAAKKONEN, A., ZIMMERER, R., KÄHKÖNEN, T., HUJALA, T., TAKALA, T., TIKKANEN, J., Forest owners' attitudes toward pro-climate and climate-responsive forest Management. *Forest Policy and Economics*. 2018, vol. 87, s. 1 – 10.

REKOLA, M., VALKEAPÄÄ, A., RANTALA, T., Nordic Forest Professionals’ Values. *Silva Fennica*. 2010, vol. 44, s. 885 – 908. ISSN 0037 – 5330.

LIDESTAV, G., EKSTRÖM, M., Introducing Gender in Studies on Management Behaviour Among Non-industrial Private Forest Owners. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 2000, vol. 15, s. 378 - 386

MATILAINEN, A., KOCH, M., ŽIVOJINOVIC, I., LAHDESMÄKI M., LIDESTAV, G., KARPPINEN, H., DIDOLOT, F., JARSKÝ, V., POLLUMAE, P., COLSON, V., HRICOVA, Z., GLAVONJIC, P., SCRIBAN, R.E., Perceptions of ownership among new forest owners - A qualitative study in European context. *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 99, s. 43 – 51.

Ministerstvo zemědělství. *Program rozvoje venkova 2014 - 2020* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2009 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/>>.

NORDLUND, A., WESTIN, K., Forest Values and Forest Management Attitudes among Private Forest Owners in Sweden. *Forests*. 2011, vol. 2, s. 30 – 50. ISSN 1999 – 4907.

OLIVA, J. *Lesnická politika*. 1. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2005, 161 s. ISBN 80-213-1385-4

OLIVA, J. *Lesopolitické aspekty vlastnictví lesů a jeho historický vývoj*. 1. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2006, 27 s. ISBN 80-213-1503-2

POLENO, Z., VACEK, S. a kolektiv. *Pěstování lesů II. Teoretická východiska pěstování lesů*. 1. Vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2007, 463 s. ISBN 978-80-87154-09-0

POLENO, Z., VACEK, S. a kolektiv. *Pěstování lesů III. Praktické postupy pěstování lesů*. 1. Vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2009, 951 s. ISBN 978-80-87154-34-2

POLENO, Z., *Trvale udržitelné obhospodařování lesů*. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství., 1997, 105 s.

PÕLLUMÄE, P., LILLELEHT, A., KORJUS, H., Reflections of active forest owners to the public-private forestry support system in Estonia. *Forestry Studies / Metsanduslikud Uurimused*. 2019, vol. 71, s. 100 – 119. ISSN 1406 – 9954.

QUIROGA, S., SUAREZ, C., FICKO, A., FELICIANO, D., BOURIAUD, L., BRAHIC, E., DEUFFIC, P., DOBŠINSKÁ, Z., JARSKÝ, V., LAWRENCE, A., NYBAKK, E., What influences European private forest owners' affinity for subsidies? *Forest Policy and Economics*. 2019, vol. 99, s. 136 – 144.

RAJNOVIĆ, L., CICO, S., BRLJAK Z., Restitution of agricultural land in Serbia: Comparative legal aspects. *Ekonomika poljoprivrede*. 2020, vol. 67, s. 1353 – 1366.

SARVAŠOVÁ, Z., ZIVOJINOVIC, I., WEISS, G., DOBŠINSKÁ, Z., GRAGOI, M., GÁL, J., JARSKÝ, V., MIZARAITE, D., PÖLLUMÄE, P., ŠÁLKA, J., SCHIBERNA, E., ŠIŠÁK, L., WOLFSLEHNER, B., ZALITE, Z., ZALITIS, T., Forest Owners Associations in the Central and Eastern European Region. *Small – scale Forestry*, 2015, vol. 14, s. 217 – 232.

SCHMITHÜSEN, F., HIRSCH, F., *Private Forest Ownership in Europe* 1. Vyd. Geneva: United Nations, 2010, 112 s. ISSN 1020-2269

UMAERUS, P., HÖGVALL NORDIN, M., LIDESTAV, G., Do female forest owners think and act “greener” ? *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 99, s. 52 – 58.

SKLENIČKA, P., ŠÁLEK, M., Ownership and soil quality as sources of agricultural land fragmentation in highly fragmented ownership patterns. *Landscape Ecology*, 2008, vol. 23, s. 299 – 311.

STERNER, T., CORIA, J., *Policy Instruments for Enviromental and Natural Resource Management*. 2013. 2nd Edition. Routledge.

SZÉKELY, J., Restitution of Agricultural Immovable Property under Law No 18/1991 and Subsequent Instruments. *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2017, vol. 7, s. 61 – 83.

ŠÁLKA, J., DOBŠINSKÁ, Z., SARVAŠOVÁ, Z., ŠTĚRBOVÁ, M., PALUŠ, H., 2017. *Lesnícka politika*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene. 275 s.

ŠIŠÁK, L., ŠACH, F., ŠVIHLA, V., PULKRAB, K., ČERNOHOUS, V., DUDÍK, R., *Metodika hodnocení společenské sociálně-ekonomické významnosti ekosystémových služeb lesa*. Praha, Česká zemědělská univerzita v Praze, 2017 [2021 - 02 - 03].

VYSKOT, I., a kolektiv. *Kvantifikace a hodnocení funkcí lesů České republiky*. 1. Vyd. Praha: 131 Margaret, 2003, 186 s. ISBN 80-900242-1-1

URQUHART, J., COURTNEY, P., SLEE, B., Private woodland owners' perspectives on multifunctionality in English woodlands. *Journal of Rural Studies*, 2012, vol. 28, s. 95 – 106.

WEISS, G., LAWRENCE, A., LIDESTAV, G., FELICIANO, D., HUJALA, T., SARVAŠOVÁ, Z., DOBŠINSKÁ, Z., ŽIVOJINOVIĆ, I., Forest ownership changes in Europe: State of knowledge and conceptual foundations. *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 99, s. 9 – 20.

WEISS, G., LAWRENCE, A., LIDESTAV, G., FELICIANO, D., HUJALA, T., SARVAŠOVÁ, Z., DOBŠINSKÁ, Z., ŽIVOJINOVIĆ, I., Research trends: Forest ownership in multiple perspectives. *Forest Policy and Economics*, 2019, vol. 99, s. 1 - 8.